

^KÜRD DİPLOMAT

xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır
Heydər Əliyev

№ 13 (418) 30 Aprel, Nisan - 06 May, Gulan sal 2018
Ji meha şubatê sala 2003-a tê weşandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjaye:

**Bilirsən, nə etmiş kürdlər bir zaman?
Qurtarmış İslamı çox ağır dardan!**

**Qədim Avropanın xaçpərəstləri,
Yüz illər sındırmış göy məscidləri.**

**Müsəlman keçmişin öyrənsə əgər,
Kürdün dərgahına daim baş əyər.**

Səbahəddin Eloğlu

Səh. 2

**Prezident İlhan Əliyev Türkiyədə
mətbuata bəyanatlarla çıxış edib**

Səh. 14

**Нечирван Барзани: Власть
ДПК – это ответственность**

Səh. 4

**Biz türkmanlar Məsud Barzani cənablarının
yardımı ilə İraqda bir millət kimi tanındıq**

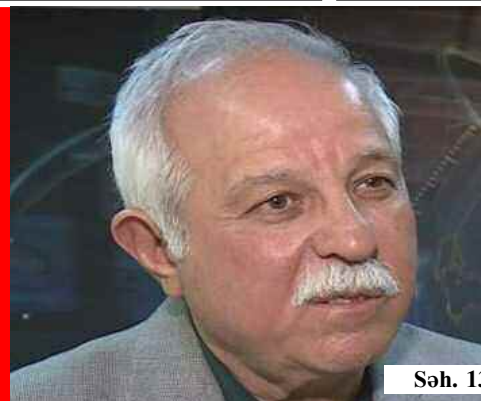
Səh. 14

**Масрур Барзани: Измена повлияла на
ожидаемые результаты референдума**

Səh. 15

**Неустанное служение
на благо народа**

Səh. 13

**Li İraqê, Li Tirkîyeyê Du
Hilbijartinên Giştî û Kurd...**

Səh. 12

**PSK û OSP dixwazin Demirtaş bibe
namzedê serokomariya Tirkîyê**

Kürdlər və Kürdüstan

Biz heç kimi özümüzə vəkil etməmişik

**1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman
davasında kürd xalqının rolu**

**Seyda: Projeyeke Amerîka ji bo
Sûriyê heye..PYD li Efrînê şaşîti kir**

**Qoy heç kim türkman xalqını
öz mənafeyinə qurban etməsin**

**BİZ TÜRKMANLARIN SALAMINI
AZƏRBAYCANA ÇATDIRIN**

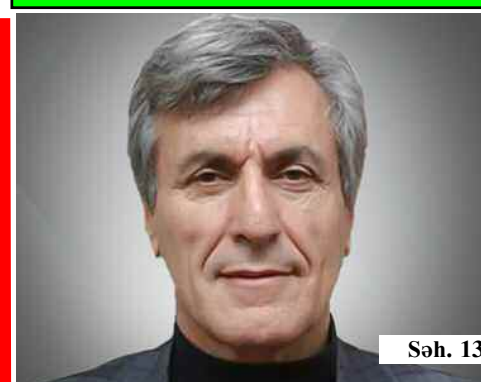
Səh. 11

**Taşçier: Em ê di gera duyemîn de dengên
xwe bidin kesê ku pirsra Kurd çareser bike**

Səh. 14

**Министр обороны США предупредил об угрозе
ирано-израильского военного конфликта**

Səh. 13

**Li Ser Hilbijartinê
Pêşwext Li Tirkîyê**

Səh. 3

**QARTALIN ZİRVƏ HƏSRƏTİ SAQLA SÖZÜN
VƏHDƏTİNDƏN YARANAN NƏĞMƏLƏR**

Prezident İlham Əliyev Türkiyədə mətbuata bəyanatlarla çıxış edib

- Əziz qardaşım, hörmətli cənab Prezident. Hörmətli xanımlar və cənablar.

İlk növbədə, əziz qardaşım, mənə və nümayəndə heyətinə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə Sizə minnətdaram. Siz qeyd etdiyiniz kimi, prezident seçkilərindən sonra mən ilk səfərimi qardaş ölkəyə etmişəm. Bu, təbiidir. Siz də qeyd etdiyiniz kimi, bu, bir ənənədir. Bu ənənə onu göstərir ki, bu gün Türkiyə və Azərbaycan dünya çapında bir-birinə ən yaxın olan ölkələrdir, ən yaxın müttəfiqlərdir.

Məni prezident seçkilərində qazandığım qələbə münasibətilə ilk təbrik edən lider əziz qardaşım olmuşdur. Bir həftə bundan əvvəl Bakıda andıçmə mərasimi keçirildi, iki gün bundan öncə hökumətin formalaşması başa çatdı və dünən mən artıq Ankarada idim. Dünən əziz qardaşımla görüşləri başladıq, bu gün davam etdik. Bugünkü mərasim, dünən və bu gün aparılan müzakirələr bir daha onu göstərir ki, Türkiyə ilə Azərbaycanın birliyi, qardaşlığı, dostluğu möhkəmdir və onun çox böyük gələcəyi vardır.

İlk növbədə, əziz qardaşımı və bütün qardaş türk xalqını əldə edilmiş uğurlar münasibətilə ürkədən təbrik etmək istəyirəm. Əziz qardaşımın liderliyi sayəsində Türkiyə böyük və şərəfli yol keçmişdir. Biz - Azərbaycanda Türkiyəni sevən insanlar qardaş ölkədə inkişaf proseslərini çox böyük sevinclə qarşılayırıq. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dövründə Türkiyənin iqtisadi, siyasi, sosial inkişafı bizi ürkədən sevindirir. Türkiyə bu gün dünya çapında bir gücdür və gətdikcə bu güc daha da böyüyür, dostlar sevinir, istəməyənlərin isə kefi pozulur. Biz Azərbaycanda böyük sevinc hissi ilə Türkiyənin inkişafını görürük. Əminəm ki, Türkiyə bundan sonra da yalnız və yalnız

uğurlar, qələbələr yolu ilə gedəcəkdir. Fürsətdən istifadə edərək, əziz qardaşımı seçkilərdən sonra ilk səfərinə Azərbaycana etməyə dəvət edirəm ki, bu ənənə bundan sonra da yaşasın.

Biz bütün məsələlərdə bir yerdəyik. Mən qeyd etdiyim kimi,

bağ münasibəti beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri əsasında ədalətli həllini tapmalıdır, ölkəmizin ərazi bütövlüyü bərpa edilməlidir.

Azərbaycan da öz növbəsində bütün beynəlxalq təşkilatlarda

tarixi layihələrdir. Bizim iradəmiz, bizim təşəbbüsümüz və birliymiz bu layihələri həyata keçirdi. Bu gün biz Avrasiyanın enerji və nəqliyyat xəritəsini yenidən tərtib edirik. Bu layihələr bizim gücümüzü artırır, regional işbirliyini möhkəmləndirir və bölgədə sabitliyi

mayə qoymuşdur. Ancaq qardaş ölkələrə bu qədər yatırım qoyula bilər. Yaxın gələcəkdə TANAP-ın, "Star" neft emalı zavodunun açılışı, əlbəttə ki, bizim imkanlarımızı daha da artıracaq. Onu da qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan sərmayəsi hesabına Ege bölgəsinin ən böyük limanı olan "Petlim" limanı inşa edilibdir. Bu, Türkiyənin üçüncü böyük limanıdır. Biz bu gün güzəştli ticarət anlaşmasının imzalanmasına yaxınlaşdıq. Ümid edirəm ki, yaxın gələcəkdə bu anlaşma imzalanacaq və beləliklə, ticarət dövryyəsi daha da artacaqdır.

Müdafiə sahəsində birgə hərbi təlimlər həyata keçirilir. Türkiyənin çox inkişaf etmiş müdafiə sənayesi vardır və biz ordumuzun ehtiyacını, o cümlədən Türkiyədə istehsal olunan hərbi məhsullar hesabına təmin edirik. Bu gün aparılan danışıqlarda qərara gəldik ki, bundan sonra da bu istiqamətdə addımlar atılacaq. Biz görürük ki, Türkiyənin çox inkişaf etmiş müdafiə sənayesi var və istehsal olunan məhsullar ən yüksək standartlara uyğundur. Biz bütün sahələrdə - mədəniyyət, təhsil, incəsənət, humanitar sahələrdə daim birlikdəyik. Bizi birləşdirən qədim tarix var, bizi birləşdirən yaxın tarix var. Bu ilin may ayında birinci Azərbaycan Cümhuriyyətinin 100 illiyini qeyd edəcəyik. Ondan sonra biz Qafqaz İslam Ordusunun Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Ordusu ilə birlikdə Bakını erməni quldur dəstələrindən azad etməsinə birlikdə qeyd edəcəyik. Bu, şanlı tariximizdir. Bu tarix göstərir ki, biz hər zaman bir yerdə olmuşuq, bu gün də bir yerdəyik. Əminəm ki, hər zaman bir yerdə olacağıq.

Əziz qardaşım, böyük diqqətə və qonaqpərvərliyə görə Sizə bir daha minnətdaram, qardaş türk xalqına daim rifah və tərəqqi arzulayıram. Sağ olun.

bu gün dünya çapında ikinci belə ölkələr tapılmaz ki, bir-birinə bu qədər yaxın olsun. Həm etnik köklər, mədəniyyət, tarix və həm də ortaq maraqlar baxımından da biz daim bir yerdəyik.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ məsələsinin həllində Türkiyə qədər bizə dəstək verən ikinci ölkə olmamışdır. Türkiyə hər zaman bizimlə bərabərdir, bütün beynəlxalq təşkilatlarda Azərbaycanın haqlı mövqeyini müdafiə edir. Bu dəstək və həmrəylik bizə əlavə güc verir. Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qara-

Türkiyəni daim dəstəkləyir, Türkiyənin terrorla mücadilə yolunda hər zaman həmrəylik göstərmişdir, hər zaman Türkiyənin yanında olduğunu ifadə etmişdir. "Zeytun budağı" əməliyyatının uğurla keçirilməsi ilə bağlı bütün qardaş türk xalqını təbrik edirəm. Azərbaycan xalqı bu məsələdə də hər zaman həmrəylik göstərmişdir. Bu, bizim ümumi məsələmizdir.

Bu gün Türkiyə və Azərbaycan bizim bölgəmizdə birgə səylərlə çox böyük layihələr gerçəkləşdirir. Əziz qardaşımın dediyi kimi, Bakı-Tbilisi-Qars, TANAP

təmin edir. Yəni, bizim birgə həyata keçirdiyimiz təşəbbüslər və layihələr, sadəcə olaraq, iqtisadi mənə daşımır, bunların çox böyük siyasi mənası var. Bu layihələr təhlükəsizliyi, sabitliyi möhkəmləndirən layihələrdir. Əminəm ki, bundan sonra da birgə həyata keçirəcəyimiz layihələr uğurla başa çatacaq.

Biz qarşılıqlı sərmayə qoyuluşunu da artırırıq. Bu günə qədər Azərbaycan Türkiyə iqtisadiyyatına təqribən 14 milyard dollar, Türkiyə isə Azərbaycan iqtisadiyyatına 12 milyard dollardan çox sə-

Prezident İlham Əliyevin Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri xanım Tereza Mey ilə görüşü olub

Prezident İlham Əliyevin Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri xanım Tereza Mey ilə görüşü olub.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri xanım Tereza Mey Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Sonra birgə foto çekdirildi.

Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş naziri xanım Tereza Mey prezident seçkilərində qələbəsi münasibətilə İlham Əliyevi təbrik etdi. O, Prezident İlham Əliyevlə görüşməkdən məmnunluğunu ifadə edərək bildirdi ki, Azərbaycan Prezidentinin bu səfəri iqtisadi və ticarət, enerji, təhlükəsizlik məsələlərinin müzakirəsi üçün yaxşı imkan yaradacaq. Böyük Britaniyanın Baş naziri SOCAR ilə BP şirkəti arasında imzalanacaq sazişin əməkdaşlığın genişləndirilməsi baxımından önəmini vurğuladı. Tereza Mey Azərbaycanın Əfqanıstanda sülhməramlı əməliyyatlarda iştirakına və verdiyi dəstəyə görə minnətdarlığını bildirdi.

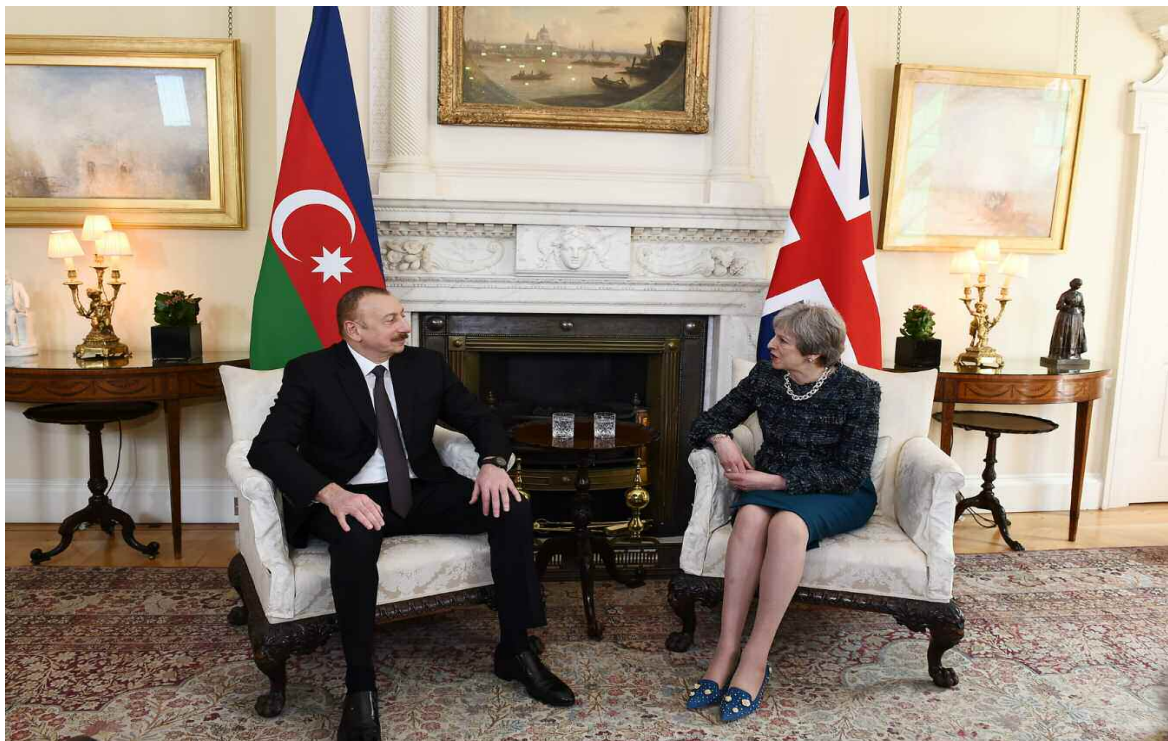
darlığını bildirdi.

Prezident İlham Əliyev

çox genişdir və ölkələrimiz müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən

ticarət genişləndirilməsi

əlaqələrinin və

təbrikə görə minnətdarlığını bildirərək qeyd etdi ki, Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında ikitərəfli münasibətlərin gündəliyi

siyasi, iqtisadi, enerji, ticarət, sərmayə qoyuluşu sahələrində fəal əməkdaşlıq həyata keçirir. Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, hazırda

şəxələndirilməsi istiqamətində fəal iş aparılır və bunun üçün böyük potensial var. Böyük Britaniyanın bir çox şirkətləri Azər-

baycanda uzun illərdir ki, fəaliyyət göstərir, SOCAR-BP əməkdaşlığı strateji xarakter daşıyır.

İkitərəfli münasibətlərimizin tərəfdaşlıq əlaqələrinə əsaslandığını deyən dövlətimizin başçısı onun Böyük Britaniyaya səfərinin əməkdaşlığımızın genişləndirilməsi işinə xidmət edəcəyinə əminliyini ifadə etdi.

Söhbət zamanı regional inkişaf və təhlükəsizlik məsələləri də müzakirə olundu.

Sonra Prezident İlham Əliyevin və Baş nazir Tereza Meyin iştirakı ilə Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkəti - SOCAR, "BP Exploration (Azərbaycan) Limited" şirkəti və SOCAR-ın Ortaq Neft Şirkəti arasında Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda D230 perspektiv blokunun birgə kəşfiyyatı və işlənməsi üzrə hasilatın pay bölgüsü haqqında saziş imzalandı.

Sənədi SOCAR-ın prezidenti Rövnaq Abdullayev və BP şirkətinin baş icraçı direktoru Robert Dadli imzaladılar.

Nurlu ömrün salnaməsi

Aprel 28-də görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın anadan olmasının 95-ci il dönümü qeyd edildi.

Azərbaycan Respublikasının Əməkdar Elm Xadimi, tibb elmləri doktoru, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının akademiki Zərifə Əziz qızı Əliyeva 1923-cü il aprel 28-də Şərur rayonunun Şah-taxtı kəndində anadan olub. 1942-ci ildə orta məktəbi qurtarıqdan sonra o, Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunun müalicə-profilaktika fakültəsinə daxil olub və 1947-ci ildə həmin institutu müvəffəqiyyətlə bitirib. Sonra Moskva şəhərində Mərkəzi Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda oftalmologiya üzrə ixtisaslaşdırma kursu keçib. 1950-ci ildə Zərifə Əliyeva aspiranturaya daxil olub və 1953-cü ildə oranı bitirib.

1957-ci ilədək Azərbaycan Elmi-Tədqiqat Oftalmologiya İnstitutunda elmi işçi, 1960-cı ildən 1967-ci ilədək böyük elmi işçi, 1967-ci ildən isə Əziz Əliyev adına Azərbaycan Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda göz xəstəlikləri kafedrasının dosenti, professor, görmə orqanının peşə patologiyası laboratoriyasının müdiri, oftalmologiya kafedrasının müdiri (1982-1985) vəzifələrində çalışıb. 1977-ci ildə tibb elmləri doktoru alimlik dərəcəsi alıb.

1981-ci ildə oftalmologiyanın inkişafına verdiyi böyük töhfəyə - görmə orqanının peşə patologiyası sahəsində apardığı elmi tədqiqatlara görə professor Z.Ə.Əliyeva oftalmologiya aləmində ən yüksək mükafata - SSRİ Tibb Elmləri Akademiyasının akademik M.İ. Averbax

adına mükafatına layiq görülüb.

Görkəmli alim vaxtilə Azərbaycanda geniş yayılmış traxomanın, xüsusilə kimya və elektron sənayelərində peşə fəaliyyəti ilə bağlı göz xəstəliklərinin öyrənilməsi, profilaktikası və müalicəsinə, habelə oftalmologiyanın müasir problemlərinə dair bir çox sanballı tədqiqatlar aparıb.

Eyni zamanda, o, "Terapevtik oftalmologiya", "İridodiyagnoztikanın əsasları", "Qlaukoma və gözün hipertenziyası", "Görmə orqanının zədələnməsi", "Göz yaşı axmasının fiziologiya və histologiyası", "Şəkərli diabetdə göz xəstəlikləri", "Gözün mikrocərrahiyyəsi", "Göz bəbəyi haşiyəsinin adaptasiya və müdafiə funksiyası" və s.ə.s.ərlərin, 12 monoqrafiya, dərslər və dərslər

vəsaitinin, 150-yə yaxın elmi işin, 1 ixtira və 12 səmərələşdirici təklifin müəllifidir.

1985-ci il aprel ayının 15-də Moskva şəhərində vəfat edən

Zərifə Əliyevanın cənəzəsi 1994-cü ildə Moskvanın Novo-Deviçye qəbiristanlığından Bakıya gətirilərək, Fəxri xiyabanda - atasının məzarı yanında dəfn olunub.

QARTALIN ZİRVƏ HƏSRƏTİ SAZLA SÖZÜN VƏHDƏTİNDƏN YARANAN NƏĞMƏLƏR

Yaradıcı aşıq, tanınmış el şairi olan Mehbalı Quliyevin (Kürd Mehbalının) ailəsində doğulub boya-başa çatan, ağıl kəsəndən telli sazın avazıyla, xoş səsiylə yatıb-oyanan, atası Mehbalı kişinin ürəkəndən çaldığı saz havalarının və yazıb-yaratdığı şeirlərin vəhdətindən aldığı ruhun təsirindən özü də mahir bir aşığa və söz

sərrafına, get-gedə ustad bir aşığa və el şairinə çevrilən Aşıq Şakir Quliyevin söz boxçasının ətrinə bələnən «Qartalın zirvə həsrəti» adlı bu kitab bizi neçə illər

yurd həsrətinə, torpaq nisgilliyinə qovuşdurmaqla, bir yaradıcı aşığın ürək çırpıntılarının, qəlb göynərtisinin şeirin diliylə oxucuları ilə bölüşməsinin şahidinə çevrilir.

Bu qəlbədən gələn nəğmə çələngini oxuduqca, qoxladıqca, sazla sözün vəhdətindən yaranmış bu söz çələngi, nəğmə buketi ruh oxşayan, qəlb göynədən, həsrət - hicran dolu nəğmələrlə bir ustad aşıq və el şairi olan Aşıq Şakir ömrünün səhifələrindən, yaşantılarından, ömrünün olaylarından xəbər verir bizlərə.

Aşıq Şakirin atası Kürd Mehbalı demək olar ki, bütün aşıq havalarının kamil bilicisi və mahir ifaçısı olmuşdur. Devilənə görə Kürd Mehbalı saz havalarının həm də fitlə çalib oxuyarmış. O, eyni zamanda mahir elşairi idi. Eldə aşıq-şair kimi tanınan Kürd Mehbalının «Vətənimə tərk etməmə» adlı şeirlər toplusu da çap olunmuşdur. Bu gün sevilən-sevilən oxunan həmin kitabın redaktoru mahir söz sərrafı, ustad şair Şamil Dəli-dağ olmuşdur. Bir şeirində:

**Bədənimdən soyulsam da,
Gözlerimdən oyulsam da,
Top ağzına qoyulsam da,
Vətənimə tərk etməmə.**

- deyən Kürd Mehbalı Laçın rayonu işğala məruz qalarkən itgin düşmüş, bu gün də onun öldüsündən-qaldısından bir xəbər yoxdur.

Mərdlik, mübarizlik, vətənpərvərlik hissi ilə həmi-şə odlanıb yanan bir ocağın istisində qızınan, odlanan, alovlanan Şakir gəldikcə mahir saz sənətkarına, tanınmış aşığa və oxunaqlı şeirlərin müəllifi olan bir söz adamına, el şairinə çevrilə bilir. Beləliklə də, Şakir Quliyev - Aşıq Şakir, şair Şakir olur...

O, eyni zamanda bir çox müsabiqələrdə iştirak etmiş, 1978-ci ildə 18 rayondan 100 nəfər gənc aşıqların içərisindən Azərbaycan Respublikası Xalq Yaradıcılığı Evinin II dərəcəli (I dərəcəli diplom olma-mışdır) diplomuna layiq görülmüşdür.

Aşıq Şakirin mahir bir aşıq kimi Laçın rayonunda aşıqlıq sənətinin inkişafı üçün böyük xidmətləri olmuşdur. Ustad bir aşıq kimi gənc aşıqlara ustadlıq etmiş, onlara aşıq sənətinin sirlərini öyrətmişdir. Yaradıcı aşıq-şair olan Azər Gülləliyev, aşıq Mehbalı Quliyev (oğlu), Qulu Quliyev, Zeynalabdin Quliyev və bir çox başqaları onun sənətyolunun davamçılarıdır.

Bütün qeyd etdiklərimiz öz yerində, bu gün el şənliklərinin, toy məclislərinin bəbəyi olan Aşıq Şakirin şeirlərindən, sənətkarlığından danışmaq, aşığın şair-liyinin, mahir söz sənətkarı olmasının bariz nümunələrindən dəyərli oxucularımıza söz açmaq istəyirik.

Aşıqlığın və şairliyin, yeni sazla sözün vəhdətindən məhsulu olan şeirlərdə vətənə, yurdabağlılıq, ata yurduna məhəbbət, baba ocağına hörmət daha çox nəzərə cəpdir, diqqəti cəlb edir. Onun yüksək ruhla yazdığı şeirlərinin bir çoxu ustadnamə səviyyəsinə yüksələn, ustad nəsiyyətnaməsi sayıla biləcək şeirlərdir. O, eyni zamanda aşıq şeir formasının yazılması çətin olan təcnis, ciğalı təcnis formalarında da layiqli şeirlər yazmışdır. Sazla sözün vəhdətindən yaranan bu nəğmələr oxunaqlı, yadda qalandır. Onun vətən-pərvərlik mövzusunda yazılmış bir çox şeirləri, yadda qalan oxşamalar, bənzətmələrə bəzədilmişdir.

«Azərbaycanım» şeirində maraqlı bənzətmələr xoş təsirli dir:

Polad «əkib», «qızıl» götürən də sən,
Tarlalarda «qızıl» bitirən də sən,
Xalq səadətə yetirən də sən,
Tükənməz sərvətli Azərbaycanım.

Torpaq həsrəti, yurd nisgili, ocaq yanğısı Aşıq Şakirin şeirlərinin əsas məğzini, suyunu, mayasını təşkil edir. Kürsü davasının, vəzifə oyununun nəticəsi ola-rağ düşmənin tapdığı altına düşən, sızım-sızım sızıldayan, inildəyən doğma yurdun acı fəryadı Şakir kişinin şeirlərinin demək olar ki, hamısının canına, qanına ho-pub. Onun Qoşmalarını, geraylılarını ürək ağrısız, qəlb fəryadsız oxumağı mümkün deyil, onun ah-amanına, ağrı-acılarına qoşulub ahlı Kəlbəcərə, yaralı Laçına, sızılılı Qubadlıya dönmək, o yurdları bir də qucmaq, öpmək, torpağını yalamaq istəyirsən:

Ay ellər, yönümüz düşdü həryana,
Zəlif olsun belə zəlif zamana!
Allah, bu qansızlar nə vaxt oyana!
Ana-bala qanın gölündə qaldı?!

Telli sazını hər ələ aldıqca xəyalı dolaşan, qartallı qayalara uçub qonan, o toylu-büsətli çağlardan yana burmunun ucu göynəyən, aranın istisində odlanıb bi-şən bu dağ adamının taleyinə, həyat tərzinə baxıb

odlanırsan, yanırısan sən də!..

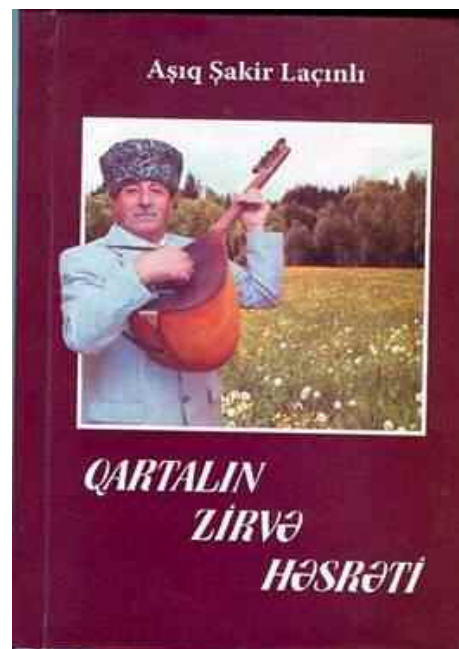
Aşıq Şakirin Vətən dərdi, torpaq nisgili başqalarından bir az da kədərli, ağn-acılıdır. Ona görə ki, onun el ağsaqqalı, məclislər yaraşığı olan atası Mehbalı kişi ağır müharibə illərində itgin düşmüş, o zamandan xeyli keçsə də, nə öldüsü, nə də qaldisı bilinir. Ata həsrətinin acılığı, bu dərddən sağlalmazlığı, onun üreyini göynədir, onun yazılarını da ağırlı, nisgilli edir:

**İndi bir ah çekib, qərib ağlaram,
Ahımı eşitmir qulağın, ata!
Səni axtarıram, olmuram aram,
Almadım heç yerdən sorağın, ata!**
-deyib, inləyir...

Aran havasına, istisinə, bürküsünə tablaşmayan şair qəlbə ah-fəğan edir, dağlardan ötrü yanib-yaxılır eləcə:

**Dağların başına bir də dolanam,
Yazda gül-çiçəkli şəhə bulanam.
Qəlbim sınımaz milyon dəfə talanam,
Şakirəm, qayıtsa baxtım dağlara.**

Elin ağrı-acısını, dərdi-qəmini özünün kü hesab edən, gecə-gündüz yurda dönmək yollarını düşünən, çaresiz qaldıqda yenə də ürək

sızılıtlarını ömür-gün sirdaşı olan sazla, sadiq dostu qələmlə bölüşür, bu qisasın qiyamətə qalması qorxusundan qovrulur, od alıb yanır eləcə:

**Başımızı duman aldı beləcə,
Analar saçını yoldu beləcə.
Qisas qiyamətə qaldı beləcə
Üstümüzə elin töhmət qaldı!**

- deyib, nalə qoparıb, ah-fəğan edir Aşıq Şakir.

Dərdlərin davası, yaralar məlhəmi olan Laçın dağ-larının gülü-çiçəyi, nərgizi, bənövşəsi, kəkotusu, qan-təpəri, bağa-yarpağı, quzuqulağı, gicirtkanı, nanəsi, yarpızı onun bir an belə xəyalından çıxmır,

xəstə anlarında onların olmasından, sağlamlığına ümid edir, inanır, xəstə canına baş çəkən qardaşına: «Mənə o dağların havasını gətir» - deyir, car çəkir, arzularını belə izhar edir:

**Gül-çiçəkli olur dağın baharı,
Göstər o cənnəti, dərd olsun yarı.
Kəkotu, qantəpər, bağayarpağı,
Dərdimin dərmanını, davasını gətir.**

Beləcə o yerlərin ab-havası, gülü-çiçəyi üçün qovrulur, yanır Şakir kişi.

Aşıq şeirinin demək olar ki, hər bir formasında mənalı, məzmunlu, maraqlı şeirlər yazan Aşıq Şakirin bu kitabında dostlarla deyişmələr, görüşlər təəssüratından yaranmış hekayə-dastanları da toplanmışdır ki, bunlar da oxucuların marağına səbəb olacaq, diqqət çəkəcəkdir. Kitabda Aşıq Şakirin «Dastan» adlandırdığı maraqlı süjet xətti olan dağ qartalı ilə deyişməsi verilmir ki, bu «deyişmə» yurd həsrəti, torpaq nisgilli hər bir kəsin qəlbə od qoyur, canını yandırır.

Deyişmənin məzmunu belədir ki, el-oba həsrətinə dözməyən qartal elin arxasınca dağlardan enib arana gəlir. Qanadı qırılmış qartal təsadüfən aşıqla qarşılaşır. Dağlar həsrətinin, yurd nisgilliyinin acı-ağrısı həm aşığın, həm qartalın dilindən yanğılı dilə qələmə alınmışdır... İnanırıq ki, bu dastan oxucu marağından kənarda qalmayacaqdır.

Dağlarsız qalan dağ qartalı Aşıq Şakirin ürək çir-pıntılarının, torpaq nisgilliyinin, yurd həsrətinin acı nəticəsi kimi qələmə alınmış bu şeirlər söz, şeir sənətinin mahir bilicisi olan, aşıqlığının, yanğılı saz havalarının təsiri ilə qələmə alınaraq oxucu süfrəsinə gətirilmiş lə-ziz, dadlı-ləzzətli elə bir təamdır ki, onlardan bir azca təmsinin hər kəsin damağında dadı əbədi qalacaqdır.

Arzumuz budur ki, tezliklə aşığın həsrətində olduğu Laçın dağları tapdaqlardan azad olsun, aşıq-şairin torpağa, yurda qovuşmaq sevinciylə dolu olan şeirlərini sazın həzin havalarında, qaya başında, yaşıl çəmənlərdə dinləyək, inşallah!

Bir gün

Xainlə, xəbislə yoldaşlıq etsən,
Qəfildən aranı qatacaq bir gün.
Namərdlə, nadanla səfərə getsən,
Mayan da, nəfin də batacaq bir gün.
Eşqə sadiq sevməz bir özgeşini,
Gözü ac ötürməz bir ovnesini.
Ağılla tökməsen bünövrəsini,
O qurgu, o hasar yatacaq bir gün.
Elini sevməyən eldə yarımaz,
Fağır yarasını zalım sarımaz.
Bu gün Vətəninə satan yaramaz,
Doğma anasını satacaq bir gün.
Ay Mürvət, belədir zamanın işi,
Kişiyə sınaqdı zaman gərdisi.
Nahaqdan işləri əyilən kişi,
Haqq əliylə kama çatacaq bir gün.

Müvət Qədimoglu

Biz türkmanlar Məsud Barzani cənablarının yardımı ilə İraqda bir millət kimi tanındıq

İraqda iyirmidən fazla Türkman Mədəniyyət Mərkəzlərimiz var, iyirmidən artıq türkman adı ilə siyasi partiyamız, altıdan artıq teleyayım mərkəzlərimiz, onlarla mətbu orqanlarımız var və bunların bütün məsrəflərini Kürdistan hökuməti təmin edir

Müsahibim İraq Federativ Respublikasının Kürdistan bölgəsinin sabiq millət vəkili, Türkman Yazıçılar Birliyinin sədri, şair Əsəd Ərbildir

Mən hər il bir-iki dəfə İraqa gedirəm. Başqa xalqların nümayəndələri ilə yanaşı türkman xalqının da nümayəndələri, şair və yazıçıları ilə görüşlərim olur. Belə görüşlərdən biri də türkman əsilli millət vəkili və parlament üzvü, on üç kitabın müəllifi şair Əsəd Ərbildir.

Mən istərdim ki, Əsəd bəyin rəhbərliyi altında, bir sıra ziyalı, dövlət xadimi Ərbildən Azərbaycana gəlsin, Azərbaycanın ictimai-siyasi durumunu görsünlər, İraqın ictimai-siyasi reallıqlarını Azərbaycan xalqına çatdırsınlar. Nə vaxta kimi biz gələcəyik? İndi artıq növbə sizindir. Sizlər mütləq gəlməlisiniz! Gəlməlisiniz ona görə ki, əlaqələr yaransın. Çünki bu iki qardaş xalqın talehi demək olar ki, eynidir. Və ilk sualım belədir.

- Əsəd bəy, bildiyimiz kimi oktyabr ayında TBMM- i ordunun İraq ərazisinə girməsi və Kürdistan İşçi Partiyasının, yəni PKK- nın otuz illik mübarizəsini yox etmək üçün "təskərə" qəbul etdi. Və Qəndil dağlarındakı gerilla qərarına, sığınacaqlarına və gerilla dəstələrinə ağır zərbələr vurmaq məqsədi ilə təyyarə, vertolyot, top, tank və müasir zirehli texnika ilə təcrid dırnağadək silahlanmış iyirmi minlik ordu ilə hərəkət etdi. Sizin bu məsələyə münasibətiniz necədir?

- İlk öncə çox xoş gəlmisiniz və sizin vasitənlə bütün Azərbaycan xalqına saygı və salamımızı yetiririk.

Türkiyədə qəbul edilən "təskərə" yə biz bir İraqlı olaraq, türkman kimi və sonunda Kürdistan vətəndaşı kimi doğrudan-doğruya fikrimi (yanıtımı) bu şəkildə verəcəyəm. Türkiyənin çıxardığı "təskərə" Kürdistan İşçi Partiyasına (PKK) görə çıxarılıb. PKK sorunu da İraq sorunu deyil, yüzdə yüz Türkiyə sorunudur. Onun üçün biz arzu edirik bu sorunu siyasət və ağıl-məntiqlə masa arxasında, dialoq yolu ilə, danışqlar vasitəsi ilə öz həllini tapsın. İndiki dönmə küreləşmə dönmədir, demokratiya və sülh dönmədir. Mühəribə, zorakılıq, işğal, yox etmə, milləti danmaq, qan tökmək zamanı bitdi. Millətlər üzəyə (kosmosa) uçurlar, elmi axtarıqlar, kəşflər dalınca iş aparırlar. Bundan belə silah yolu ilə heç nəyi çözmək olmaz, faşist Səddamın aqibəti göz qabağındadır. O "ənfal" planı ilə bizə hər zaman dayaq olan 185 min qəhrəman kürd övladını kütləvi şəkildə məhv etdi. Sonuc Səddamın başına nə gəldi yaxşı bilirsiniz. İnsanlıq olan yerdə, ağıl məntiq olan yerdə, sözsüz ki, insani amillər özünə yer tutmalıdır. Dünyanın nə qədər mübahisəli məsələləri olubsa, qanlar tökülübə əski zamanına da baxsaq sorunu sonda masaya oturulub, danışqlar yolu ilə diplomatik yollarla çözüldü. Ona görə də biz buradan türk qardaşlarımıza, Türkiyə rəhbərliyinə səslənirik: "İraq Kürdistanının bölgə rəhbəri Məsud Barzani

cənablarının burda yaşayan xalqlara verdiyi demokratik haqlar əgər Türkiyə rəhbərliyi də ordakı kürd xalqına verərsə mənə elə gəlir ki, nə PKK sorunu qalar, nə də iqtisadi çətinlik." Türkiyə kürdləri "Demokratik Muxtariyyət" barədə yeddi maddədən ibarət təklif irəli sürmüşlər və dövlət rəhbərinə təqdim etmişlər.

Həmin deklarasiyanı bir daha oxucuların nəzərinə çatdırırıq:

1. Türkiyənin ali kimliyi kimi kürd kimliyi də tanınmalı və qanun Konstitusiyada yer almalı.

2. Kürdlərin dili və mədəniyyəti qarşısında duran bütün qadağalar və əngəllər qaldırılmalı, ana dilində təhsil alma hüququ verilməli, Kürdistan bölgəsində kürd dili ikinci təhsil dili kimi qəbul edilməli, bununla da başqa azlıqların mədəni hüquqlarının yolu açılmalı.

3. Özünü ifadə etmək təməlinə düşüncə və inancın, siyasət yürütmək hüququ verilməli, ictimaiyyət arasında bərabərsizlik aradan qaldırılmalı.

4. Kürd və Türk ictimaiyyətinin bir-birini əfv etməsi məqsədi ilə birgəyaşayış çərçivəsində azad birlik təsis edilməli, Kürdistan Fəhlə Partiyasının rəhbəri də daxil olmaqla bütün siyasi məhbuslar buraxılmalı.

5. Xüsusi əməliyyatlar və döyüş aparmaq məqsədi ilə Kürdistan bölgəsində dislokasiya edilən əsgəri birliklər geri çəkilməli, qoruyuculuq sistemi aradan qaldırılmalı, əhalinin öz yurd-yuvalarına qaytarılması üçün mədəni və iqtisadi tədbirlər həyata keçirilməli.

6. Bölgədəki idarəetmədə yeni bir qanunla düzəlişlər aparılmalı və icrası gücləndirilməli.

7. Yuxarıda sadalanan maddələrlə bağlı əgər irəliyə doğru müsbət addım atılarsa, gerilla gücləri ictimaiyyətə dönüşünü saxlayacaq və silahı yerə qoyacaqdır.

Ədalət naminə etiraf edib deyə bilərəm ki, Kürdistan rəhbərliyi burada yaşayan bütün azsaylı xalqlara, eləcə də türkmanlara yuxarıdakı təkliflərdən on qat artıq haqq verib. Bunda qorxulu nə var?

Türkiyə rəsmilərinin verdiyi rəsmi rəqəmlərə görə Türkiyə Respublikası PKK -ya qarşı 380 milyard dollar pul xərcləyib, 4500 kürd kəndi boşaldılıb, 30 000 insanın həyatına son qoyulub və dövlət borca görə dünya dövlətlərindən asılı vəziyyətə düşüb. Təkcə son əməliyyatlarda 80 milyard dollar pul xərclənib. Görəsən PKK-ya qədərki inqilabi mübarizələr zamanı da daxil olmaqla bu günə qədər nə qədər sərmayələr izafi gedib? Əgər bu mənasız müharibələrə xərclənən paralar Türkiyə xalqının rifahına, qalxınmasına, inkişafına xərclənsəydi sizi inandırırıram ki, Türkiyə bəlkə də iqtisadi baxımdan dünyanın qabaqcıl ölkələrindən biri olardı.

- Əsəd bəy, bir millət vəkili kimi, birinci, İraqın Kürdistan bölgəsindən kənar yaşayan türkmanları haqqında, ikincisi Kürdistan bölgəsində yaşayan türkmanların ictimai-siyasi durumu haqqında oxuculara məlumat verməyinizi xahiş edirəm.

- İraq ərazisində doğrudan-doğruya türkmanlar istedikləri haqların hamısına sahib deyillər, arzu edirik ki, daha fazla haqlar əldə edək. İraq içərisində türkmanların bütün hüquqi haqları əldə edə bilməməsinin bir neçə səbəbi var. İlk öncə türkmanların birliyinin olmaması, ikinci kənar qüvvələrin türkman xalqının içində öz mənafeyinə uyğun aparıldığı çirkin siyasət, bizim birliyimizi dağıtdı, parça-parça etdi və biz başqaları üçün oyuncağa çevrildik. Amma Kürdistan bölgəsində vəziyyət tamam başqadır. Kürdistan bölgəsinin rəhbəri Məsud Barzani cənabları, İraq anayasasına türkmanların adını demək olar ki, zorla qəbul etdirdi. Lakin İraq ərazisində türkmanlar dağınıq olduğu üçün türkman dilini dövlət dili kimi qəbul etmədilər. Çünki İraq parlamentində söz birliyimiz yox idi, hətta, bəzi türkmanlar ərəblərə səs verirdilər. Birliyimizin olmaması üzündən istəklərimizi

İraq parlamentinə qəbul edə bilmədik və zəif düşdük. Amma Kürdistan bölgəsində nəinki biz türkmanlar üçün, mən inanla deyirdim ki, Kürdistanla yaşayan bütün azsaylı xalqlar üçün bütün demokratik-insani haqlar tanınıb. Mən başqan Məsud Barzani cənablarının toplantıların birində dedi ki, sözləri xatırlatmaq istəyirəm. O, demişdi: "Biz kürdlər işğalçı dövlətlər tərəfindən o qədər faciələr, zulmlər, dəhşətlər görmüşük ki, bunu sadalamaqla bitirmək olmaz, biz yaşadığımız faciələri bizimlə birlikdə yaşayan türkman, asuri, kıldani xalqları da yaşayıblar. Mən Məsud Barzani heç vaxt icazə vermərəm ki, bizimlə çiyin-çiyinə mübarizə aparan xalqlar hər hansı bir haqsızlığa məruz qalsın. Kürdistanla yaşayan hər hansı bir xalqın bir fərdi varsa biz onunda bütün insani haqqını vermişik və gələcəkdə hər hansı bir istəkləri olarsa böyük məmnuniyyətlə yerinə yetirməyə çalışacağıq". Cənab Barzaninin bu çıxışı hamımızı məchub etdi, sevindirdi.

İndi 127 üzvdən ibarət Parlamentimiz var və İraq tarixində ilk dəfə olaraq dörd türkman millət vəkili Kürdistan parlamentində təmsil olunur. Hökumət içində iki nazirimiz var, onların biri sənaye naziridir, digəri isə dövlət naziridir. İraq anayasasında özümüzü tanıda bilməsək də, biz Kürdistan anayasasında Məsud Barzani cənablarının yardımı ilə bir

millət kimi tanındıq. Çünki Kürd qardaşlarımızın yaşadıkları faciələri biz də birgə yaşamışdıq. İndi Kürdistan bölgəsində kürdlərdən sonra biz ikinci millətlik. Qaldı təhsil məsələsinə, 1991-ci ildən sonra hansı ki faşist Səddam rejimi dağıdıldı, biz ilk ibtidai siniflərimizi açdıq, İstanbul şivəsi ilə dərslərə başladıq. Yaxşı olardı ki, Azərbaycan hökuməti Kürdistan hökuməti ilə əlaqə yaratsın, məktəblərimizdə azəri şivəsi ilə dərslər keçirilsin. Çünki türkman ləhcəsi ilə azərbaycan ləhcəsi demək olar ki, eynidir. İndi Kürdistanın paytaxtı Ərbildə 13 məktəbimiz var, doqquzu ipdidai, dördü isə orta məktəblərdir. Ərz etmək istərdim oxucular bilsinlər ki, iyirmidən fazla Türkman Mədəniyyət Mərkəzlərimiz var, iyirmidən artıq türkman adı ilə siyasi partiyamız, altıdan artıq teleyayım mərkəzlərimiz, onlarla mətbu orqanlarımız var və bunların bütün məsrəflərini Kürdistan hökuməti təmin edir. Bu yaxınlarda parlamentdə Kürdistan Milli Elmlər Akademiyasının yaradılması məsələsinə baxıldı. Bununla bağlı biz, türkmanlar da Kürdistan parlamentinə öz diləkçəmizi verdik ki, akademiya türkman dilinin şöbəsi açılsın. Bu məsələ ilə bağlı Kürdistan Parlamentinin rəhbəri Ədnan Müfti yeni təkliflə çıxış etdi və bildirdi ki, Kürdistan Milli Elmlər Akademiyasında Kürdistanla yaşayan bütün xalqların dilində şöbələr açılsın və o xalqların tarixini, mədəniyyətini, keçmişini tədqiq etsin. Bu təşəbbüs

Kürdistanla yaşayan xalqlar tərəfindən, eləcə də biz türkmanlar tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılandı. İndiyə qədər türkman xalqının kitabxanası olmamışdır, Xalq əsrlərdir kitabları evlərində saxlamış, nəslədən nəslə çatdırmışdır. İnanıram ki, xalq milli birliyi üçün evlərində olan dəyərli kitabları Türkman Akademiyasına təqdim edəcək və öllərdə saxlanılan xəzinə xalqın ixtiyarına veriləcəkdir və bununla da qismən olsa da, türkman xalqını dünyaya tanıdacağıq. İstərdim oxucular bilsinlər ki, yuxarıda sadalananlar Kürdistan bölgəsində yaranıb. Lakin İraq daxilində birlik və bərabərliyimizin olmaması bizi hər bir imkandan məhrum etdi.

- Əsəd bəy, Sizin, yəni türkmanların birliyi niyə pozuldu, bunun günahı kimdədi və kimdir günahkar?

- Tahir bəy, bunun çox şəxəli tərəfləri var, danışmaqla bitməz. Mən oxuculara qısa da olsa bəzi məqamları açıqlamağa çalışacağam. Səddamın süqutundan sonra, bir çox dövlətlər öz mənfəətləri üçün İraqın daxili işlərinə müdaxilə etdilər. ABŞ başda olmaqla, İngiltərə, İran, Türkiyə, Suriya, Rusiya və Avropanın demək olar ki, bütün dövlətləri müdaxilədə bulundular. Burdakı xalqları qarşı qarşıya qoydular, bəzilərini pul-para ilə ələ aldılar, bəzilərinə vədlər verərək aldatdılar, burdakı xalqların birliyini pozdular və zəif salaraq qismən də olsa məqsədlərinə nail oldular.

- Əsəd bəy, İraq hökumətinin türkmanlara münasibəti necədir? Kürdistan hökumətinin türkmanlara münasibəti necədir?

- İraqdakı türkmanlarla və Kürdistanla türkmanların fərqi, Tahir bəy, bu suala çox qısa cavab verəcəm. Kürdistanla türkmanların ümumi vəziyyəti və durumunu dağın zirvəsi, İraqdakı türkmanların durumunu isə həmin dağın ətəyi kimi müqayisə edə bilərəm. Bu fərq mənə heç bir izahat lazım deyil.

- Əsəd bəy, olmazmı türkman millət vəkili və ziyalıları Azərbaycan hökumətinə bir diləkçə göndərsinlər və bildirsinlər ki, biz istəyirik Azərbaycan və Kürdistan hökumətlərarası ictimai-siyasi və dostluq əlaqələri yaransın. Belə bir addım atmaq olar, ya yox?

- Dünyada elə bir şey olmaz ki, mümkün olmasın. İstəklər olan yerdə əlaqələr də olmalıdır və sözsüz olmalıdır. İndi bir sox ölkələrdən iş adamları Kürdistanla gəlir, külli miqdarda sərmayələr qoyub işləyirlər. Eləcə də Türkiyədən minlərlə şirkət hal-hazırda burda çalışır. Niyə bizə doğru olan əzizlərimiz Azərbaycandan gəlib işləməsinlər? Nə qədər əlaqələrimiz tez yaranarsa, birliyimiz bir o qədər güclü olar, dostluq əlaqələrimiz möhkəmlənər. Əvvəl siz dövlət olaraq gəlin, biz də sizinlə qururlanaq Kürdistan hökuməti qarşısında məsələ qaldıraq. Tahir bəy, niyə Rusiyanın, Türkiyənin, Fransanın və bir çox ölkələrin konsulluğu Kürdistanla olsun, Azərbaycanın nümayəndəliyi olmasın? Biz Azərbaycanı özümüzün doğma vətəni hesab edirik. Nə üçün, Kürdistanın nümayəndəliyi Anqarada, Moskvada, Avropanın bir sıra ölkələrində olsun, Azərbaycanda olmasın? Nə üçün Azərbaycan rəhbərliyi bizə dost əlini uzatmır?

- Müsahibəyə görə çox sağ olun.

- Mən təşəkkür edirəm, xoş gəlmisiniz.

Müsahibəni apardı:
Tahir Süleyman

1905-06-cı illərdə erməni-müsəlman davasında kürd xalqının rolu

**Əvvəli ötən saylarımızda
1905-ci il Şuşa Şəhərinin
ƏHVALATI**

Şuşa qalasında erməni tayfasının bir para nalayiq işlərinə görə müsəlmanlar dözmədiyindən hər iki tayfa arasında böyük bir iğtişas baş verdi və az qaldı ki, qan su yerinə axsın. Hər iki tərəfdən xeyirxah məsləhətçilər odu yatırmağa çalışdılar. Bir neçə dəfə erməni xəlifəsi və keşişləri, eləcə də min nəfərə yaxın əyanlar və bazar əhli məscidə gəlib dualar və xütbələr oxudular. Bununla da müsəlmanlarla sülhü bərqərar eləyib şad və xürrəm geri qayıtdılar.

Neçə dəfə ermənilər tərəfindən bu növ qərəzli düşmənçilik hərəkətləri baş vermiş, lakin erməni xəlifəsi hər dəfə bir dəstə adamla qazinin evinə gələrək qan tökülməsinin qarşısını almışdır. Bu hal uzun çəkmədi. Bir gün müsəlman cavanlarından bir neçəsi bazara gəlib qəflətən qışqıraraq dedilər ki, ay müsəlmanlar, nə qafil oturmusunuz? Ermənilər tökülüb təzə məhəlləni tar-mar edirlər. Bazar əhli bu dəhşətli xəbəri eşidən kimi qəzəbləndi. Və həmin anda dükənləri bağlayıb, bazar camaatının bir parası silahlarını götürüb Təzə məhəlləyə tərəf yüyürdülər. Bir parası isə tüfəng və tapançalarını doldurub bazarda olan ermənilərin üzərinə hücum çəkildilər. Ermənilər bu vəziyyətdən qorxuya düşüb kimisi dükəni bağlayıb qaçdı, kimisi isə dükənin içinə girib qapını daxildən bağlayıb gizləndi. Bəziləri isə qonşuluqda olan müsəlman evlərində gizlənib özlərini xilas etdilər. Bu iğtişas başlayarkən Təzə məhəlləyə getmiş silahlı adamlar geri qayıdıb xəbər gətirdilər ki, deyilənlər yalandır. Odur ki, mollalar və seyidlər gəlib ermənilərə təskinlik verdi ki, bu iğtişas səhvən olub. Bazar əhlinin tələbi ilə yalan danışmış adamı tutub çəkə-çəkə bazara gətirdilər. Onlar yığışıb söyə-söyə bu yazığı o qədər döydülər ki, az qaldı ölsün. Binəvanın başına o qədər vurmuşdular ki, beyni xarab olub dəli olmuşdu. Uzun müddət müalicə olunmadı. Sonra Tiflisə aparsalar da, orada müalicənin əhəmiyyəti olmamış, 1323 (1905)-cü ilin zilhicce ayında vəfat etdi. Həmin adam hamamçılardan Kərbəlayı Abbasın oğlu Məşədi Qurban idi.

Bu günlərdə şəhərdə iki məşhur şəxs vəfat etmişdi. Bu xəbəri eşidən müsəlmanlar 3 günlükə dükən-bazarı bağlayıb məscidi-camedə matəm saxladılar. Erməni xəlifəsi bu xəbəri eşidən kimi camaatı ilə məscidə gəlib başsağlığı verir və öz adətləri ilə İncildən dua oxuyub gedirdilər. Beləcə ermənilərlə müsəlmanlar alış-veriş edib bir müddət sakit dolanırdılar. Amma hər tərəfdən xəbər gəlirdi ki, erməni qımdatlarının arasında dava etmək xüsusunda böyük məsləhətləşmələr gedir. Onların, yeni qımdatların üçdə iki

hissəsi müsəlmanlarla dava etməyi hələlik məsləhət bilmirdilər. Qalan üçdə bir hissəsi isə müsəlmanlarla

Mir Möhsün Nəvvab

davanın zəruri olduğunu söyləyirdilər. Onların qarşısına qoyduğu məqsəd bütün müsəlmanların ev-eşiyini tar-mar etmək, özlərini qətlə yetirmək, Şuşa qalası kimi möhkəm bir şəhəri ələ keçirmək, ondan sonra isə tədarük etdikləri bütün silahla ruslara qarşı müharibə elan edib azadlığa nail olmaq idi. Bu arada bir nəfər gəlib müsəlmanlara xəbər verir ki, bir iranlı qərib seyid erməni ilə alış-veriş edəndə erməni ona nalayiq sözlər deyərək hörmətsizlik edib.

Xalq bundan hiddətlənərək məscidin həyətinə toplaşır. Mən də məscidə gəlib həmin təhqir olunmuş seyidi görmək üçün onun dalınca bir adam göndərdim. Onu mənim yanıma gətirdilər. İçəridə və bayırda müsəlman camaatı qaynaşırdı. Erməni məhəlləsinin hakimi Qasım bəy (müsəlman) bizim yanımıza gəldi. Vəziyyəti belə görüb həmin hakim Kiki (erməni) adlı Duma deputatına bir məktub yazır və qeyd edir ki, həmin müqəssir erməni bir qrup adamla gəlib həmin seyidlə barışsın ki, bu iğtişasa son qoyulsun. Həmin Kiki müqəssiri 30 nəfərəcən sövdəgər ermənilərlə birlikdə bizim yanımıza gətirdilər. Levon adlı müqəssir gəlib seyidin əlini öpür, üzr istəyir və beləliklə də, camaat sakitləşir.

Belə tədbirlər nəticəsində hiddətlənmiş camaatı sakitləşdirmək mümkün olurdu. Odur ki, müsəlman və erməni böyükləri, eləcə də qazi və keşişlər bir din xadimi və iki nəfər mülki şəxsə ibarət qruplar yaradıb kənd yerlərinə və bağlara göndəridilər, əhaliyə nəsihətlər verib sakitləşdirdilər. Bununla da iki millət arasında baş verə biləcək iğtişasın, müvəqqəti də olsa, qarşısını alırdılar. Bir neçə vaxt bu iki xalq arasında sak-

itlik yarandı. Buna baxmayaraq, ermənilər öz fitnə-fəsadlarından əl çəkmirdilər. Sadələvh müsəlmanlar isə onların bu hiylələrinə inanıb heç bir tədbir görmürdülər. Amma bu hiyləgər tayfa gizləncə tədarük görüb yollar üzərində, gizli yerlərdə və hündür qayalarda səngərlər yaradırdılar. Onlar müsəlmanlarda olan silahları ələ keçirmək üçün belə bir hiylə işlətdilər. Əgər tüfəng bazarda 20 manata satılırdısa, onlar 100 manata, tapança 6 manata olduğu halda, 30 manata alırdılar. Sadədil müsəlmanlar silahların ermənilər tərəfindən belə baha qiymətə alındığını görüb evlərində nə qədər silah və sursat var idisə, tamamilə ermənilərə satdılar.

Dövlətin başı yapon-rus müharibəsinə qarışdığına görə Qarabağda baş verən iğtişaslara məhəl qoymurdular.

Dövlətin göstərişi ilə bu iki tayfa arasında sülh yaratmaq üçün və hər cür iğtişasların qarşısını almaq üçün müsəlmanlar toplaşdı bir neçə nəfər tədbirli adam seçib bir məclisi-xeyriyyə yaratdılar.

Həmin seçilmiş şəxslər müsəlman camaatına xəbər etdi ki, erməni tayfası hiylə işlədərək müsəlmanlardan silahı toplamaq məqsədilə həmin silahları müsəlmanlardan olduqca baha qiymətə alırlar. Axırda həmin silahlarla müsəlmanların özlərini qətlə yetirəcəklər. Bundan sonra müsəlmanların ermənilərə silah və sursat satmağı qadağan edildi. Hər məhəl-

Bundan sonra müsəlmanlar ermənilərin hiylələrindən agah olub bir balaca ayıldılar. Evlərdə lazım olan ərzaq tədarükü də görməyə başladılar. Kənd yerlərində yaşayan camaatı da ermənilərin bu hiyləsindən xəbərdar etdilər və silah almalarını məsləhət gördülər.

Vəziyyəti belə görən ermənilər yavaş-yavaş müsəlman bazarlarından köçməyə başladılar. Lakin onların bir parası müxtəlif səbəblər gətirərək köçməyə də dükənlərində olan malların hamısını erməni məhəlləsinə köçürdülər. Amma erməni məhəlləsindəki bazarda dükənləri olan müsəlmanlara deyəndə ki, müsəlman məhəlləsinə köçün, onlar, «ermənilər bizim dostumuzdur, onlardan bizə, bizim malımıza heç bir xəter dəyə bilməz», — deyə cavab verdilər.

İrəlində özlərinə dost hesab etdikləri bu tayfanın erməni məhəlləsindəki dükən sahiblərinin başlarına hansı müsibətləri gətirdiklərini yazacağıq.

Müsəlmanlarla dava etmək və qırğın salmaq fikrində olan qımdatlar bütün yığıncaqlarda erməniləri müsəlmanlara qarşı təhrik məqsədi ilə deyirdilər:

«Ah-ah, Bakıda Lalayevin qanı yerdə qaldı, İrəvanda filan qardaşımıza zülm oldu, Naxçıvanda bir o qədər qardaşlarımızı öldürdülər, filan qədər övret və kişiləri müsəlman etdilər. Onsuz da əvvəl-axır hamımız öləcəyik. Odur ki, yaxşı olardı xalqımız yolunda ölək və qardaşlarımızın qanını alağ».

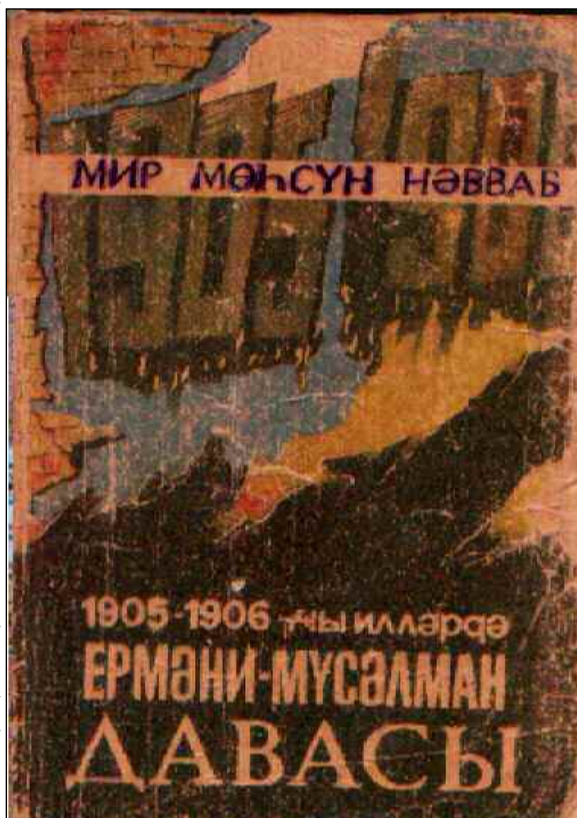
Onlar belə fitnə-fəsadlara təhrik etmək məqsədi güdən söhbətlərlə ermənilərin qulaqlarını doldurub hər gün müsəlmanlara qarşı bir fitnə törədirdilər. Bu günlərdə padşahlıq postundan üç nəfər rus bir çamadanda padşahlıq xəzinəsinə qırx üç min manat nəqd pul nə qədər vegsel aparan zaman, divarın arxasından çıxan erməni qımdatları həmin rus xadimlərini öldürüb pulu çamadanla götürüb qaçmışlar.

Bu məbləğdə böyük pul erməni qımdatlarının əlinə keçdikdən sonra onların müsəlmanlara qarşı düşmənçilikləri və fitnə-fəsadları daha da artmağa başladı, sonra öz aralarında müsəlmanlara qarşı bir hücum planı hazırladılar. Bu planda hücumun tarixi və vaxtı saatlara qədər hesablanmışdı. Plana əsasən Qalada olan müsəlmanların hamısı böyükdən kiçiyə qədər qırılmalı, malları talan edilməli, ev-eşikləri isə yandırılıb xarabaya döndərilməli idi. Bu məzmununda planı müzakirə etmək üçün bir erməni hakiminin yanına apardılar. Həmin şəxs planla tanış olduqdan sonra onlara dedi:

«Bu yazdığınız hünərlər sizdə vardırımı?»

Ardı var

Səhifəni hazırladı: Tahir Süleyman

ləyə xüsusi adamlar təyin edildi ki, hər kəsin erməni tayfasına silah satmasına imkan verməsin. Hər ailəyə tapşırıldı ki, öz imkanı daxilində bir və ya iki tüfəng, tapança və patronlar alıb evində hazır saxlasınlar. Odur ki, müsəlmanlar satdıqları silahların əvəzinə, birə-beş satdıqlarından da baha qiymətə yeni sursatlar almaq məcburiyyəti qarşısında qaldılar.

Kürdlər və Kürdüstan

Kürdlərin coğrafiyası və yerləşməsi

Əvvəli ötən sayımızda

2) Məs, Mərgəvarda Bədirxan bəy, yuxarıda adı çəkilən Mutiulla Mukusda, Hüseyn paşa Adilcavazda (1895), qaymaqam Hacıxan Norduzda (1898) İbrahim paşa Şəhriveranda və s. öz mülklərində erməni qırğınına imkan verməyiblər.

Oğurluğa gəlincə, kürdlər öz aralarından onun izini tapmağı əla bacarırlar. Çox hallarda isə ödəmə oğrunu adi pul verib azad etdirmə ilə məhdudlaşır. Oğurluq və onun axtarılması bəzən sadələşməsinə baş verir¹. Bir dəfə mənim piyada gəzən bələdçim birdən qabaqda boz eşşəyin belində göründü. Ancaq heç iki saat keçməmiş eşşəyin əsl sahibləri gəlib əsl sahibləri gəlib səssiz-küysüz arzuolunmaz süvaridən öz mallarını aldılar. Pijdədə bizim çarvadarlarla yerli kürdlər dalaşmağa başladılar. Vuruşmadan sonra kürdlər qisas almaq üçün gecə bizim hər biri iki yüz manat olan On qatırımızı apardılar. Biz Türkiyə hökumətinə müraciət etdik. Onlar da kürdlər vasitəsilə oğurlanmış malların harada olduğunu öyrəndilər və tezliklə on qatırın səkkizi qaytarıldı.²

Mən düşünürəm ki, qalan o iki qatırı da kürdlər zəhmət haqqı kimi saxlamışdılar. Ümumiyyətlə, beləbir paradoksu sübut edilmiş hesab etmək olar ki, vəhşi dağlarda bir şeyi izsiz-soraqsız oğurlamaq çətin-dir, nəinki şəhərdə.

VII

Qadınların vəziyyəti. Başqa xalqlara münasibət. Kürd məsələsi

Hər xalqın xarakteristikası üçün qadının vəziyyətini bilmək çox maraqlıdır. Bu mənada kürdlərmüsəlman xalqlarından bəlkə də ən liberalıdır. Onların arvadları və qızları bir sıra ağır ev işlərinin öhdəsindən gəlirlər. Yük yükləyir, su gətirir, dağlara qalxıb malı sağır, yanacaq yığır və bu zaman hara gəldirə əmzikli uşağı da dalına şəlləyib aparır.³

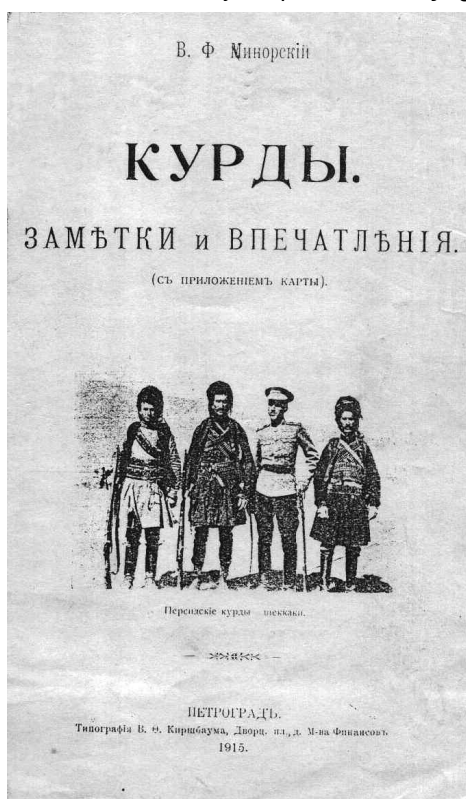
1) Kürdüstan yaxınlığında əhalinin ümumi mədəni səviyyəsinin oxşarlığı və xarakteristikası üçün Mosul xristianları zərə rəsmi rus nümayəndəsinin (1880 aşağıdakı hekayəsini verirəm «bir də görürsən, stolun üstündən nəse bir şey itir. Yadına salırsan ki, burada bir saat filənkəs oturmuşdu. Dalınca adam göndərsən. Günahkar tezliklə gəlir və oğurladığını əlində gətirib gülümseyərək deyir bunu mən sizdən götürdüm.»)

2) Mən hazırkı vəziyyətdə müvəffəqiyyəti türk təsiri ilə izah edə bilmərəm. Bu dailərdə hakimiyyət demək olar ki, yoxdur. Qaymaqam özünün kiçik jandarm dəstəsi ilə Qala-Dizdə ühasirədəki kimi yaşayır. (Həmidyyə) Axtarışın müvəffəqiyyəti ehtimal ki, başçıların komissiyaya öz nüfuzu göstərmək və türk komissarının onlara bilavasitə xahiş müraciətilə izah olunur.

3) General konsul Orlov Caf qəbiləsi qadınlarının köç zamanı maraqlı çəvikklik, zireklik göstərdiyini təsvir etmişdir. Onlar dar, ağır yolda həm heyvanları qovmalı, həm də tez-tez əyildən yükü düzəltməli idilər.

Ancaq qadınlar üzlerini örtmür, camaat içində kişilərlə bir yerdə oturur və ümumi danışqda öz sözlərini deyirlər. Soan göstərir ki, kəndlərdə dəfələrlə ev sahibəsi əri evdə olmayanda onu qəbul etmiş, oturub saxta utancaqlıq, türk, fars qadınları kimi təvazökarlıq göstərmədən onula söhbət etmiş və yemək, içmək ehtiyatlarını səxavətlə onunla bölmüşdü. Əri gələndə qonağa hörmət əlaməti olaraq ev sahibəsi əri atını rahatlayıb içəri girənəcən qonağı tərk etmir. Heç bir rahibəlikdən söz ola bilməz. Gənclər bir-birini əla tanıyır. Kəbindən qabaq əsl görüşmə, sevimə baş verir. Kürdün qəlbində geniş romantik hisslər hökm sürür. İyirmi il bundan qabaq,

Souc-bulaq yaxınlığında qəribə bir hadisə baş verdi. Gənc avropalı xanım bir kürdə vurulmuşdu. Konsulun və valideynlərinin nəsihətinə baxmayaraq, müsəlmançılığı

qəbul edib əri ilə qaldı.

Kürdlərdə boşanma çox asandır. Mübahisənin qızgın yerində bəzən and içirlər ki, əgər razılığa gələ bilməsələr mütləq ayrılacaqlar və doğrudan da ayrılırlar. Sonra peşimançılıq əri incitməyə başlayır. O, öz keçmiş arvadını yenidən evinə gətirməyə şad olardı. Ancaq qanuna görə bu, mümkün deyil. Qadın aradakı fasilədə ancaq başa bir kişiyə gedib boşanandan sonra əvvəlki ərinə gələ bilər. Şəhərlərdə hətta ilk boşanmanın nəticələrini ləğv etmək üçün, bu üsulu pulla icra etməyə razılıq verən xüsusi peşəkarlar var. Bu zaman çoxlu kürd lətifələri həsr olunmuş bir sıra qui pro quo baş verir. Bütün bunlar əsasən şəhərlərə aiddir. Köçərilərin adəti isə sadə və ciddidir.

Kürdlərin «çopi» adlı xüsusi yallı rəqsi var. Oyunun başçısı bir əlində bükülü yaylıq tutub, o biri əli ilə əl-ələ tutuşmuş oyunçuları aparır. Bir dəfə bu rəqs varlı bir kürd mülkədarının evində mənim şərəfime təşkil olunmuşdu. Dəflərin müşaiyəti ilə zurna çalan kimi bütün kürd qadınları beş dəqiqəni içində təzə donlarını geydilər, başlarına kapora oxşayan papaq qoydular, sürmələndilər və kişilərlə növbələşib düzülərək böyük həvəslə axşama qədər öz ağır ayaqlarını yerə döyərək oynadılar. Kürdlərdə, şübhəsiz ki, qadının öz fərdiyyəti vardır. Məs, ağıl və gözəlliyi ilə fərqlənən ananın adı oğlunun adının yanında yazılması əsas-sız deyildir. Mən hər hansı bir «Bapiri Şaşan», yeni Şaşanın oğlu Bapir anasının şöhrətini hər yana yayır. Qadının qəbilə başçısı olması, qəbiləni tamamilə ona tabe olmasına aid çox misallar çəkmək olar. Məsələn, məlumdur ki, Həkarı türklər tərəfindən tamamilə tutulanda dairə qadın tərəfindən idarə olunurdu. (Hartman) Süleymani yaxınlığında kiçik Hələbcə şəhərində bizə 1914-cü ildə Osman paşa Cafın dul qadını məşhur Adilə xanımı görmək qismət oldu. Bir neçə il bundan əvvəl o, faktiki olaraq bütün dairənin müdiri idi. Bu iş türklər tərəfindən nominal olaraq onunərinə tapşırılmışdı, o isə heç vaxt öz yerində olmurdu. Soan fars taciri adı altında bir müddət onun kiçik həyatında yaşamış və onun öz təbəələrini idarə etmək, mühakimə etmək və bu zaman cürbəcür parçaların alınması, ev təsərrüfatının idarə olunması kimi qadın işlərini unutmamasını

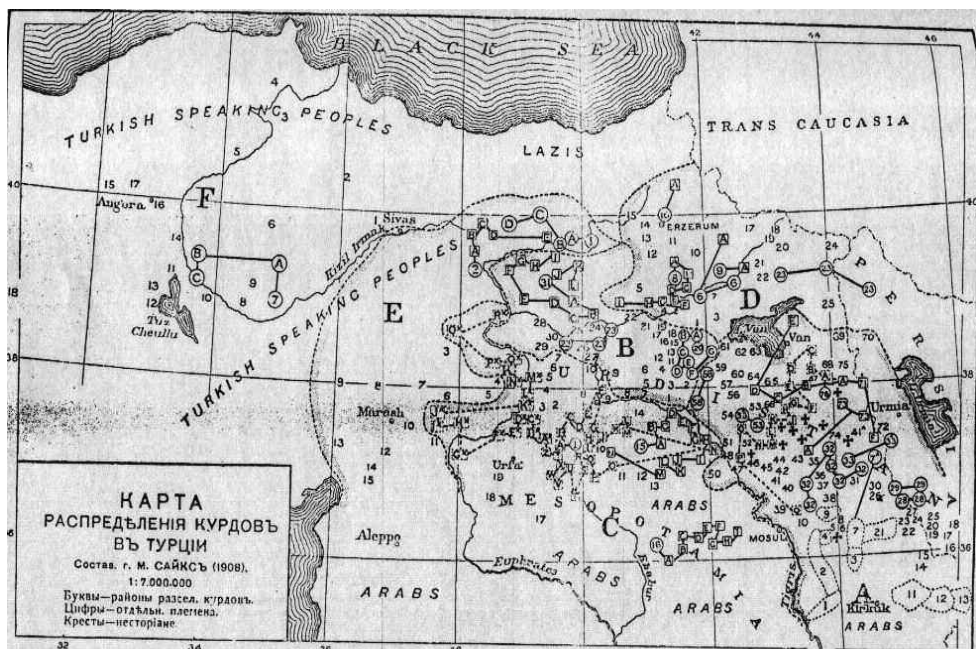
olduqca maraqla təsvir etmişdir. İndi Gənc Türklər hökuməti Hələbcəyə əsl türk məmuru göndərüb və Adilə xanım istifadədə bir qədər etibardan (gözdən) düşmüş kimi yaşayır. O, özünü böyük ləyaqətlə aparır. O, bizim düşərgəyə bir yığın gəlinin və qulluqçuları ilə gəlmişdi. Və həvəslə şəklini çəkdirməyə razılıq verdi. Oğluna verilmiş hədiyyəyə görə təşəkkürünü fransızca yazılmış məktubla bildirmişdi. Sonra məlum oldu ki, məktubu Sennə şəhərində katolik missionerindən fransız dilini öyrənmiş gənc bir kürd yazmışdı. Bizim ekspedisiyanın yeganə avropalı xanımına Hələbcədə yaşayan qadınların son dərəcə diqqət göstərməsi, faktı yəqin ki, Adilə xanımın qadın adını yüksək tutması ilə izah olunur. Gələn xanıma baxmaq üçün qarşı-mıza çoxları çıxmışdı. Sonra qatıq, tut, yumurta və s. ibarət təbrik hədiyyələri ilə, dəstə ilə görüşə gəlib çadırımızı əhatə edənlərin əlindən macal yox idi. Bu zaman bizim qonaqların əxlaqı, tərbiyəsi qəribə idi. Nə bir kobud sual, nə bir yersiz, istehzalı gülüş. Hamısı yeni həyatərzinə maraqla baxırdılar. Verdiyimiz yeməyi qəbul edirdilər və tam inamla öz işlərindən danışdılar.

Kürdlər, ümumiyyətlə uşağsevəndirlər. Hər bir başçının yanında onuncu, ya on ikinci oğlu – sevimli pintibalası qurdalanır. Çox vaxt dağlarda igid bir kürdü qocalığı-nın ümidini qucağına almış görürsən. Mənim qabaqkı səfərlərimdən bir səhnə yadıma düşür. Bir dəfə bizim karvanımız uçurumun üstündəki dar yolla gedirdi. Birdən dağları arxasından bizim üstü müzfəki keçici çığırında iki adam göründü. Qabaqda yüngül geyinmiş kürd, görünür yoxsul kəndlidir, qucağında əski-üşküyə bükülü xəstə uşağı gətirir. Ardınca ərinin yükünü yüngülləşdirmək üçün onun xəncərini götürmüş mehriban, ancaq qüssəli sifətli arvadı gəlirdi. Aydın oldu ki, uşaq damın üstündən yıxılıb və özündən gedib. Valideynlər onu qonşuluqda yaşayan ara həkiminə göstərməyə tələsirdilər. Şərqdə

niyyətin səviyyəsinə çatmayan, cılalanmış nəhayət, demək olar ki, öyrənilməmiş bir xalqın xarakteri haqqında tam və ətraflı təsəvvür yaratmaq mümkün deyil. Bütün bu deyilənlərə ayrı, ya başqa xalqlarla, xüsusilə, xristianlarla bir yerdə yaşamaqdan asılı olaraq kürdlərin xarakterindəki bəzi fərqləri də əlavə etmək mümkündür. Hamını eyni həyat şəraiti birləşdirən yerdə, hətta dövlət hakimiyyəti olmasa da bəzi qaydaya oxşarlıq yaranır. Süleymani, Sour-bulaq və b. Şəhərlərdə kürdlər daha yaraşqılı olurlar.

Döyüşkenlik elementləri az olan həyat (Azərbaycan türkləri – şiələr, ermənilər kimi) şübhəsiz ki, kürdləri pozur. Burada iki mədəniyyət yaranır – biri zərbəyə zərbə ilə cavab verənlər üçün, o birinin zəifliyi isə ancaq gücünvə qənimətin asanlıqla tovlayıb başını aldadır. Güc alıcınab və mərd olmalıdır. Təsəvvürü uzun və zərif sivilizasiyanın məhsuludur. Ancaq faktiki olaraq onu aşağı təbəqələrində insan hələ insan üçün canavardır, zəiflik nəinki nu daşıyan üçün məhv edicidir, eyni zamanda güclülər üçün də pozucu təsir göstərir. Ancaq xırda maraqlardan yuxarıda duran dövlət hakimiyyəti kürdlərlə başqa xalqlar arasındakı münasibəti bərabərləşdirir və qaydaya sala bilər. Ancaq İran özünün dinc müsəlmanlarını kürdlərdən qorumaqda acizdir. Ancaq Türkiyədə kürdlər sistematik olaraq ermənilərin üstünə qışqırıdılır. Və bu siyasi intiriqanın vəhdəti, cəzasız zənginləşmə perspektivi ilə kürdlərdən də mədəni xalqların davam gətirməyəcəyi aldatma idi...

Beləliklə, biz mahiyyət etibarilə üç müxtəlif problemdən ibarət olan «Kürd məsələsi»nə yaxınlaşdıq. Birincisi və ən əsası kürdlərlə ermənilərin birgə yaşayışını yoluna qoymağa aiddir. Xatırladaq ki, ermənilər ancaq Van gölü yaxınlığında mütləq üstünlük təşkil edirlər. Şübhəsiz, onlar daha çox inkişaf etmiş element kimi öz ziyalılarından ibarət təcrübəli başçılara malikdirlər və ədalətli rejimdə öz layiqli

həkim kimi tanınmış avropalıları görəndə kimi ana atın yüyənindən yapışb ayaqlarından öpməyə başladı ki, onun uşağını xilas etsinlər. Bu səhnədə çoxlu səmimiyyət və cansıxıcı dərd vardı. Antiteza kimi yadıma kürdlərin təhlükəyə, ölümə nifrəti və bir kürd başçısının «Ancaq öz yatağında ölmək biabırçılıqdır. Əgər mənə güllə dəyəsə, və mənə evə gətirsələr, hamı sevinəcək ki, mən necə lazımsa ölmüşəm.» Bəlkə də bu sərt fəlsəfəyə kürd anaları da şərikdirlər. Ancaq bədbəxt qadının dərdi onların qəlbinin daha zərif telləri barədə inandırıcı təsəvvür yaradır.

Bir çox qəbilələrə bölünmüş, müxtəlif coğrafi şəraitlərdə yaşayan, yüksək mədə-

mədəni üstünlüklərə nail ola bilərlər.

1) Bir dəfə kiçik kürd şəhəri Saqızda dövlət nümayəndələrinin tamamilə olmadığı bazar və küçələrdə qaynar həyatın olmasından heyretə gəldim.

Ancaq erməni kəndlilərinin bu yerdə də öz səviyyələri ilə oturaq kürdlərdən çox üstün olduğunu iddia etmək olmaz. Yuxarıda artıq göstərilirdi ki, ucqar (vəhşi) mahallarda tamamilə kürdcə danışan erməni icmaları var. Erməni kəndlərində yaşayan – bəzən qarət etmə, bəzən qorxudan qonşuları şirnikdirməklə – müsəlmanlardan kasıbdır.

(Ardı var)

Səhifəni Hazırladı: Tahir Süleyman

Qoy heç kim türkman xalqını öz mənafeyinə qurban etməsin

-Şirzad bəy, özünü təqdim edin.

-Mən Şirzad Əmrəl Üzeyirəğalı Türkman Milliyyətçi Qurtuluş Partiyasının başkanıyam.

Bizim yaşadığımız Kürdistan bölgəsi Həvin dağlarının uzunluğu ilə güneyi Ərəbistandır və quzeyi Kürdüstandır. Surcardan Bədrocağa qədər güneydən bizim şəhərlərimiz, kəndlərimiz bu sərhəddə bütün kürd,türkman kəndləri və şəhərləri xarabaya çevrilmişdi. Kürdistan və ətraf bölgələr Səddam Hüseyn tərəfindən İraq dövlətinin quruluşundan bəri ərəblərin zülmü altında idi. Xüsusilə Səddam Hüseyn hakimiyyətə gəldiyi andan ilk zülmünü türkman millətinə verdi. Türkman millətinin nə adı var idi, nə də bir hüququ. Türkmanlar şəhərlərdən mülk ala bilməzdi, sata bilərdi, uşaqlarının adını belə türkmanca qoya bilməzdi, qadağan idi. Əks təqdirdə onu siyahıya alınmada qeyd etməzdilər, şəxsiyyət vəsiqəsi verməzdilər.Görəsən onda Türkiyə dövləti harada yatmışdı?

Səddam Hüseyn, doğrudur, kürd xalqına qarşı kimyəvi silah işlətdi, kütləvi qırğınlar elədi, repressiyalar etdi. Yüz səksən min dinc ənalini diri-diri gömdü.Səkkiz min insanı səkkiz yaşından səksən yaşına qədər Barzani nəslindən olan kişiləri yox etdi. İstədi kürd xalqını yox etsin. Amma eyni zamanda da türkmanlara heç bir haqq tanıtmamışdır. Türkmanlar kütləvi şəkildə doğma vətənlərindən qaçırdılar amma Türkiyəyə yox.Çünki Türkiyə Səddamdan neft alırdı.O zamanlar türkmanlar Türkiyənin yadına düşmükdülər. Səddam Hüseyn heç bir insana heç bir haqq verməmişdir.

O, tək zülmündə "adil" idi. Zülmünü adılanə bir şəkildə bölmə yapmışdır. Zülmünü "ədalət" lə kürd xalqına, türkman xalqına paylamışdır. Amma Səddam Hüseynin bu zülmünə xalqımız, başda qardaşlarımız kürd xalqı olmaqla haqlarımızı müdafiə etmək üçün mübarizəyə qalxdı. O mübarizə 1991-ci ilin mart ayında Məsud Bərzaninin və Cəlal Təlabaninin rəhbərliyi altında xalq mübarizəyə qalxdı və Səddam ordusunu Kürdistan bölgəsindən qovub çıxartdılar. Biz Kürdistan bölgəsində yaşayan xalqlar Kürdistan Parlamentini seçdik. Kürdüstanda yaşayan millətlər seçki keçirdilər və parlamentin vəkilləri seçildi. Parlament seçkisindən sonra bir hökumət quruldu. Və xəyallarımızda arzuladığımız Kürdistan dövləti elan olundu.

Bu dövlətdə bütün xalqların nümayəndələri təmsil olunurlar. Ən çox böyük demokratik özgürlük Kürdüstanda yaşayan azsaylı xalqlara verildi. Radio və televiziya kanalları, qəzet və jurnallar, dərnəklər, məqalələr açıldı, bütün millətlərin öz dilində özgürcə yayımları yayımlanır, nəşr olunur və xalq oxuyur. Kürdistan hökuməti tərəfindən heç bir başqı heç kəsə olmayıb və yoxdur.

- Kürd rəhbərliyi sizə necə münasibət bəsləyir?

- Kürd xalqı tarixi bir zülm altındadırlar. Bu zülmələri görə kürd milləti türkmanlara, məsihlərə, assuriyələrə, kulanilərə, ərəblərə qardaşcasına baxır. Onlar istəmərlər ki, bir vaxtlar özləri yaşadıkları zülmələri başqa millətlər də yaşasınlar. Ona görə də Kürdistan rəhbərliyi tərəfindən böyük demokratik seçim uyğulandı, tətbiq olundu. Bu demokratiyanın içərisində türkman milləti də

yararlandı. Xalqımızın arzuladığı milli partiyalar elan olundu. Qanuni parlamentdən iş görmək icazəsi aldı.

"Diplomat" qəzetinin baş redaktoru Tahir Süleyman və Türkman Milliyyətçi Qurtuluş Partiyasının başkanı Şirzad Əmrəl Üzeyirəğalı

Kürdüstanda bütün azsaylı xalqlar nümayəndələri təmsil olundular. Hökumət dairələrində təmsil olundular.

Arzumuz budur ki, Yaxın Şərqdə və dünyada Kürdüstanda olan demokratiya həyata keçirilsin, heç bir xalqın haqqı tapdanmasın. Necə ki, kürd xalqı bu böyük özgürlüyü bizə rəva gördülər ki, öz dilimizdə məktəbimiz, radio və televiziya, qəzetimiz, mədəniyyət mərkəzimiz olsun ki, adət-ənənələrimizi unutmayaq. Bu həqiqəti biz Kürdüstandan bütün dünyaya səsləndiririk, zülm dönməyi getdi!

Qoy Türkiyə bizim daxili işimizə qarışmasın, orda yaşayan iyirmi beş milyonluq kürd xalqının haqlarını versin. Mühəribə zamanı bitdi.Cənabınız Azərbaycanın yaşamından nümunə verdiniz ki, orada necə yaşayarsınız. İnanın millət birliyi qarşısında heç bir qüvvə dura bilməz. Bu

gün kürd xalqı üzərinə nə qədər basqı çox olursa, qarşı durma da çox olur. Çünki millətin, xalqın qarşısın-

da heç bir şey dura bilməz. Əgər biz istəsək ki, insanlarımız barış içərisində yaşasınlar və bir insan yaşamını tətbiq etsinlər, onda millətlər bir-birinə qardaş gözü ilə baxmalıdırlar. Qoy bir-birlərinə kömək etsinlər. İraq Kürdistanındakı seçimi ölkələrdə tətbiq etsinlər. Çünki bu demokratiya bizə şən-şərəf verir,biz bu demokratiyanı müdafiə edirik və özgürcə yaşayırıq. Bir əldən min könüldən dövlətimizə xidmət edirik.

Türkiyə dövləti öz içində yaşayan xalqların demokratik haqlarını versin, kürd xalqını millət kimi tanısin, bizə verilən haqları onlara da versin, ondan sonra başqalarının işinə qarışmağa yox, danışmağa haqq qazansın.

- Dünya türkdilli dövlətlərinə nə demək istərdiniz?

- Bizim soyumuzdan, bizim qanımızdan olanlar, türk dünyasında yaşayan insanlarımız, Azərbaycandır,

Türkiyədir, Qazaxstandır, Özbəkistandır və.s. Bizlər bu dildən, bu nəsiləndən olanlar Səddam Hüseyn dönməmindən başımıza gətirilən zülm zamanı heç kəs səsini çıxartmadı. Bizim ümidimiz bir Türkiyə dövləti idi ki, bizim adımızı dilə gətirsin və bizi müdafiə etsin. Amma çox təəssüflər olsun ki, bir neçə çirkli əlləri istiqbarat fikri ilə göndərdilər içimizə, bizim türkman millətinin istiqbalını öz mənəfiyyətinə qurban verərək yox etsinlər. Düşmən tapmağa, kürd xalqı ilə türkman xalqını düşmən etməyə və sovinist ərəblərlə işbirliyi yapıb, kürd və türkman xalqının əldə etdiyi azadlığı məhv etsinlər.

Bu da bir məzlumiyyəti sürdürməkdir. Kürd xalqı da bizim qardaş xalqımızdır. Kürd xalqının sayəsində biz də başı uca, kəramətlə, şən-şərəflə yaşayırıq. Bu dövlətlərə, türk dünyasına səsləndiyimiz məsələ odur, türkman xalqını qurban etməsinlər öz mənəfiyyətlərinə. Türkman azad bir millətdir, burada qardaş xalqlarla birgə yaşayırıq. Bizi özlərinə dost etsinlər. Çalışsınlar ki, buradakı xalqlarla bizim qardaşlığımızı şanlı-şərəfli etsinlər. Kərkük və cənub bölgələrdəki xalqların durumu çox ağırdır. Biz Kürdistan rəhbərliyindən xahiş edirik ki,bu bölgələri referendum yolu ilə Kürdistan bölgəsinə aid etsinlər.Heç kimin haqqı yoxdur, biz türkmanların adından danışırsın. Biz xahiş edirik ki, Azərbaycan hökuməti, Azərbaycan dövləti bizim hüquqlarımızı müdafiə etsin.Kürdistan hökuməti ilə ictimai-siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələr yaradılsın. Məktəblərimizdə azərbaycan tədris sistemini təşkil edilsin. Çünki biz Azərbaycanlıyıq!

("Diplomat" qəzeti 60-61-ci say)

Biz heç kimi özümüze vəkil etməmişik

Müəhibim Kürdistan Demokratik Türkman partiyasının başkanı Dilşad bəydir.

Dilşad bəy, Səddam Hüseyn zamanında İraq hökuməti türkmanlara hansı haqları vermişdir?

- Həqiqətdən Səddam zamanı 1991-ci ilə qədər türkmanların heç bir insanı hüquqları yox idi. Hətta türkman dilində danışmağa da icazə vermirdilər, yasaq idi, türkman dilində danışmaq. Heç birçə məktəbimiz də yox idi. Məktəblər, dərnəklər, mədəniyyət mərkəzləri, radio və televiziyaadan söhbət açmaq olmazdı. Çünki bir millət kimi İraq Konstitusiyasında türkmanların adı belə çəkilmirdi. Hər zaman zülm altında yaşayırdıq. Səddam quruluşu diktator quruluş idi.Mən Türkiyə rəhbərliyindən soruşuram, 1983-85-ci illərdə 13-yaşından 35-yaşına qədər qız gəlinlərimizi Səddam zorla aparıb Səudiyyə Ərəbistanında 60-yaşında ərəblərə satanda onda sizlər harda yatmışdınız?

Onun "ədalət"i dönməndə heç bir haqqdan, hüquqdan danışmaq olmazdı. 1991-ci ildə Məsud Bərzaninin rəhbərliyi altında Kürdüstandakı xalqlar, əsasən kürdlər, türkmanlar, assuriyələr, məsihilər, kıldanilər, bir qisim ərəblər birləşərək qalxdılar, zülmkar Səddam Hüseynin ordusunu Kürdüstandan qovub çıxartdılar və Kürdistan hökumətini elan etdilər.

radio, televiziya, bir çox qəzet dərgiləri işıq üzü gördü.

- Dilşad bəy partiyanızın

Soldan: Tahir Süleyman, Vəli bəy və Kürdistan Demokratik Türkman Partiyasının başkanı Dilşad bəy

dilər. Bu hökumət demokratik biçimdə bütün xalqlara öz haqqını tanıtdı və bütün çətinliklərə baxmayaraq, azsaylı xalqların mədəni haqlarını verdi və onlara böyük şərait yaratdı. O dönməndən həqiqətdən Kürdistan azad oldu. Burada yaşayan xalqlar birlik əldə etdilər və birlik üzərində çalışdılar, seçimlərə qatıldılar, parlament seçiminə . O vaxt bizim andımız, qərarımız bu idi ki, Kürdistan hökuməti yaradaq və bu hökuməti biz yaratdıq. Bu hökumət azsaylı xalqların, o cümlədən türkmanların mədəni haqlarını geniş aləmə tanıtdı. Kürdistan hökumətin qərarı ilə 120-i məktəb, 20-i dən artıq dərnəklər, mədəniyyət mərkəzləri,

nəçə üzvü var?

- Partiyamızın üzvləri çoxdur. Büro üzvlərindən başqa, 25 minə qədər partiyamızın üzvü var.

- Kürdistan hökuməti ayda nə qədər yardım sizə edir?

- Bizim burada 6 türkman partiyası, bir neçə dərnəyimiz var. Eləcə də 4 müxalif partiyası və 2 dərnəyi var. - Kürdistan hökuməti kifayət qədər bizə yardımlar edirlər. Eyni zamanda kompaniyalar da bizə yardımlar edirlər.

- Bu bürolarınız kim tərəfindən yaradılıb. Hökumət sizə nə yardım edib?

- Bu büroların yeri hökumət tərəfindən təyin edilmiş-

dir və özümüzün gücü ilə və Kürdistan hökumətinin köməklili ilə tikmişik. Ondən əlavə bütün bölgələrdə bürolarımız var. Dərnəklərin icazəsini Kürdistanın Xarici İşlər Nazirliyindən almışıq. Partiyaların icazəsi isə Ədliyyə Nazirliyindən alınıb. Amma müxalif partiyalar qeyri-qanuni fəaliyyət göstərirlər. Buna baxmayaraq Kürdistan hökuməti onlara rəğbətlə yanaşır. Bu gün Kürdüstanda çox sabitlikdir, bu sabitliyə görə biz sərbəst çalışa bilirik.

- İndi müsəlman dövlətləri çalışırlar ki, Avropa Birliyinə daxil olsunlar. Hansı ki, Avropa dövlətləri bütün xammal və işçi qüvvəsini müsəlman dövlətlərindən aparır. Olmazmı ki, müsəlman dövlətləri birləşib İslam birliyi yaratsınlar və bu İslam birliyini elə inkişaf etdirlərsin ki, Avropa dövlətləri islam birliyinə qəbul olmağa can atsınlar?

- İslam dövlətlərində belə birlik olsaydı, çox gözəl olardı. Lakin islam ölkələrində demokratiya yoxdur, sərbəstlik yoxdur. Bəli, Avropa ölkələrində demokratiya var. Hər bir insan hüquqlarını bilir və istədiyi kimi çalışır. Lakin bizim islam dövlətlərinin yeraltı zənginliklərinin olmasına baxmayaraq çalışırlar ki, bir-birlərini parçalasınlar, biri o birisinin insanı haqlarını işğal etsin. Lakin islam dövlətləri demokra-

tik şəkildə birləşərək güclü qüvvəyə çevrilsələr Avropa dövlətləri onlarla hesablaşar. Çünki İslam dövlətlərinin yeraltı zənginlikləri tükənməzdi. Ona görə də həmişə Avropa dövlətləri gözünü İslam dövlətlərinin yeraltı sərvətlərinə dikərək, bu qardaş xalqları bir-birinin üstünə saldıaraq öz çirkin niyyətlərini həyata keçirirlər.Bayaq qardaşımız da qeyd etdi ki, Səddam Hüseyn bizim başımıza zülm açdığı zaman İran və Suriya dövlətləri qapılarını bizim özümüze açan yeganə dövlətlər oldular, saxtəli qış günündə bizə həyan oldular. Çox təəssüflər olsun ki, ilk əvvəl Türkiyə də qismən bizə öz qapılarını açsa da, türkman xalqını sonda öz mənəfiyyətinə qurban etməyə çalışdı və qapılarını özümüze bağladı. İndi biz Kürdistan hökumətinin demokratiyası altında bütün mədəni haqlara sahib olmuşuq. Lakin Türkiyə dövləti bir qism türkmanı öz tərəfinə çəkərək Kürdüstandakı demokratiyanı və bizim haqlarımızı pozmaq istəyir. Nədənə türk dövləti istəmir ki, türkman xalqı öz azadlığını sürdürsün. Çünki bundan 5 il əvvəl, 2002-ci ildə Türkiyə dövlətinin rəhbərliyi ilə müxalif türkmanlar Səddam Hüseyn rejimini Kürdüstana gətirmək və Kürdüstanda olan demokratiyanı dağıtmaq istədilər. Türkmanların illər boyu əldə etdiyi haqlarını əllərindən almağa

çalışdılar. Çünki Türkiyədə yaşayan kürd qardaşlarımız 25-30 milyondur. Amma heç bir demokratik haqları yoxdur. Türkiyə dövləti Kürdistan hökumətinin azsaylı xalqlara verdiyi demokratik haqlardan narazıdır. Çünki burda olan demokratiya oraya da təsir edə bilər və Türkiyə Kürdistanındakı kürd xalqı da öz haqlarını tələb edirlər. Ona görə də Türkiyə Kürdistan hökumətini və demokratiyasını tanımaq istəmir.İstəmir qoy istəməsin, ancaq qanla əldə etdiyimiz azadlığı heç vaxt əldən verməyəcəyik.Biz türkmanlar Türkiyəni özümüze vəkil etməmişik.

- Azərbaycan hökumətinə, Azərbaycan xalqına nə çatdırmaq istərdiniz?

- Bizim dilimizlə azəri dili eynidir. Biz Azərbaycan hökumətindən, Azərbaycan dövlətindən ərklə tələb edirik, xahiş edirik.Onlarla dövlətin nümayəndəliyi Kürdüstanda açılib. Qoy hörmətli prezidenti-miz İlham Əliyev cənabları Ərbildə Azərbaycan nümayəndəliyini açsın, biz azərilə-türkmanlara sahib çıxsın.

Kürdistan hökuməti ilə siyasi, ticarət və mədəni əlaqələr yaratsınlar. Çünki Azərbaycanda neçə minilliklərdir ki, kürdlər və azərilər bir yerdə mehribancasına yaşadıkları kimi, burada da türkmanlarla kürdlər birgə yaşayırlar. Biz çox məmnunuq. Siz birinci şəxs olaraq Azərbaycan vətənimizdən bura təşrif buyurmusunuz, bizimlə görüşürsünüz. Biz təmənna edirik ki, bizim xahişimizi Azərbaycana çatdırasınız.

Müəhibimə apardı: Tahir SÜLEYMAN ("Diplomat" qəzeti 60-61-ci say)

BİZ TÜRKMANLARIN SALAMINI AZƏRBAYCANA ÇATDIRIN

Mən çox sevinirəm ki, Kürdüstan parlamentində türkman deputatları da var. Bu sevindiricidir. Səid bəy, bizi qəbul edib "Diplomat" qəzetinə müsahibə verdiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Və sizə müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Səid bəy, Səddam Hüseyn dönəmində siz türkmanların hansı haqları var idi, xahiş edirəm bu barədə oxuculara məlumat verəsiniz?

İraqda yaşayan bütün xalqlar, şiddətli basqı altında idilər. Heç bir insani hüquqlarımız yox idi. Nə siyasi, nə mədə-

ni, nə iqtisadi haqqımız olmamışdı. O də-rəcəyə çatmışdır ki, türkman dilində danışmaq qadağan olmuşdu. Ələlxüsus Kərkük də və Dilafer də. Onların evləri hər zaman nəzarətdə və basqı altında idi. Türkmanları hər şeydən məhrum etmişdilər. Türkmanların, türkman kimi yaşamağa haqqı yox idi. Yetmiş iki il, bu millət basqı altında yaşadı. Çox şükürlər olsun ki, türkman anaları öz övladlarına türkman dilini unutdurmadılar. Bir millətin qəzeti olmasın, radio və televiziya olmasın, millət öz mədəniyyətini necə saxlaya bilər? Biz türkman dilini, mədəniyyətini, qoruyub saxlayan ailələrə öz təşəkkürümüzü bildiririk. Lakin 1991-ci ildən sonra Məsud Barzani və Calal Tələbani cənablarının rəhbərliyi altında sistem tamam dəyişdi. Şimali İraqda, yəni Kürdüstanda kürd xalqı ilə bərabər, bütün azsaylı xalqlar birgə mübarizəyə qalxdılar. Və Səddam ordusunu Kürdüstandan qovdular. Orda yaşayan millətlər birləşərək Kürdüstan hökuməti və Parlamentini yaratdılar. Bütün azsaylı xalqların nümayəndələri bu hökumətdən faydalandı, eləcə də parlamentdə azlıqların nümayəndələri özlərinə yer tutdular. Kürdüstanda yaşayan bütün xalqların mədəni haqları verildi, eləcə də türkmanların. Bunu xüsusi ilə qeyd etmək istəyirəm ki, yığıncaqların birində, Məsud Barzani cənabları çıxışında qeyd etdi: "kürd xalqı uzun illərdi inhisarçı dövlətlər tərəfindən əziyyətlər çəkib və çəkir. Mən Məsud Barzani olaraq heç vaxt razı olmaram ki, Kürdüstanda yaşayan heç bir xalq biz çəkdiyimiz müsibətləri çəksin. Ələlxüsus qoy türkman xalqı bilsin ki, əgər heç kəs qalmazsa türkmanların haqlarını müdafiə etsin, mən Məsud Barzani hər zaman türkmanların haqlarını müdafiə edəcəyəm". Onun bu çıxışı bütün xalqlar kimi biz türkmanları çox məchub etdi, sevindirdi. Doğrudan da Məsud Barzani cənabları Kürdüstan bölgəsinə prezident seçilən zaman, andiçmə mərasimində bu ifadələri təkrar etdi, siz də buna şahidsiniz.

Səid bəy Məsud Barzani cənablarının vəd etdiyi imtiyazların hansına nail olmusunuz?

Çox şükürlər olsun ki, Kürdüstan hö-

Müsahibim Kürdüstan Parlamentinin sabiq millət vəkili Səid bəydir

kuməti Səddam quruluşunun tam əksinə olaraq demək olar ki, bizim bütün imtiyazlarımızı vermişdir. Belə ki, 120-dən artıq məktəbimiz, altı televiziya kanalımız, beş radio yayım evimiz, on dörd mədəniyyət mərkəzimiz, on yeddi siyasi partiyalarımız var. Hələ bizə verilən ticarət mərkəzlərini demirəm. Kürdüstan Parlamentində dörd türkman parlamentarları var. Lazım olanda türkmanlarla bağlı məsələləri parlament iclaslarına qoyuruq və istəyimizə nail oluruq. Kürdüstan hökumətində iki nəfər nazirimiz var. Bizə elə gəlir ki, gələcəkdə nazirlərimizin sayı da artacaqdır. Çünki bəzi qüvvələr, İraq türkmanlarını bir neçə yerə parçaladılar. İndi o parçalar həqiqəti anlayaraq yavaş-yavaş birləşməyə başlayıblar. Üzümüzə gələn seçimlərdə, yəqin deputatlarımızın və nazirlərimizin sayı mütləq artacaq.

Kürdüstan hökuməti tərəfindən türkmanlara qarşı bir təzyiq varmı?

Elə bir türkman ailəsi tapa bilməzsən ki, onlara təzyiq ola. Əgər hər hansı bir anlaşılmazlıq olarsa, həmmən danışıqlar yolu ilə məsələ həll olunar. Kürdüstan hökuməti mən deyirdim ki, azsaylı xalqlara kürd xalqına nisbətən daha çox üstünlük verir. Bəzi məsələlərdə bizə daha çox önəm verirlər. Ona görə ki, kürd xalqı istər Səddam Hüseyn tərəfindən istərsə də ondan əvvəlki quruluş zamanı çox əziyyətlər, faciələr yaşayıblar. Ona görə də onlar heç vaxt razı olmazlar ki, Kürdüstanda yaşayan başqa xalqlar onlar çəkdiyi, yaşadığı faciələri yaşasınlar.

Kürdlər bu bölgədə hakim bir qüvvədir. Burda yaşayan xalqlar bu hökuməti və bayrağını qəbul edib bu bayraq altında qardaşcasına yaşayırlar.

Şimali İraqda yəni Kürdüstanda türkmanlar üç yerə parçalanıb. Nəyə görə, bunun səbəbi nədir?

Tahir bəy 1995-ci ilin aprel ayında Türkman Cəbhəsi evi quruldu. Və mən o təşkilatda dairə başqanı köməkçisi idim. İşimiz çox gözəl gedirdi. Siyasətimizi buranın siyasətinə uyğun aparırdıq. Ancaq çox təəssüflər olsun ki, Türkiyə dövləti bizi bu vəziyyətə saldı. Türklərlə soydaşlıq. Mənim xüsusi siyasətim var.

Birinci mən İraq türkmanıyam, buranın qanunlarına uymalıyam. Türkiyənin qismən bizə yardımı oldu. Lakin onun Şimali İraqdakı siyasəti çox yanlış idi. O, istəmərdi biz kürd qardaşlarımızla anlaşaq. Türkiyə istəyirdi öz siyasətini burda yeritsin, bunlar çox yanlış idi. Biz onlara dəfələrlə anladıq, lakin onlar anlamadılar. 2000-ci ildə Ərbildə Türkmanların qurultayı keçirildi və Türkmanların cəbhə başqanı seçildi. Mən siyasi büronun üzvü idim. Türkiyə dövləti israrla bizdən iki şeyi tələb edirdi.

1) Kürdüstan ifadəsini işlətməmək, Kürdüstan adını dilimizə gətirməmək.

2) Kürdüstanın bayrağına ehtiram etməmək.

Necə olur qardaşım, bir futbol komandasının bayrağına ehtiram edilsin. Bu dövlətdir, siyasi partiya da özünün bayrağı var. Kürdüstan dövlətinin, hökumətinin bayrağı var. Burda yaşayan xalqlar ona ehtiram göstərməlidir.

Kürdüstanda təkcə kürd xalqı deyil eyni ilə türkman, aşuri, kıldani, yezidi, ərəb və bir sıra başqa xalqlar yaşayırlar. Və Kürdüstan hökumətinin prezidenti Məsud Barzani cənablarına partiyasına, partiyasının bayrağına və Kürdüstan bayrağına ehtiramla yanaşırlar. Eləcə də Məsud Barzani cənabları burda yaşayan xal-

qlara və onların simvolik bayraqlarına çox ehtiram və hörmətlə yanaşırlar. Bəs biz niyə ehtiramla yanaşmırıq? Burda yaşayan hər bir xalqın borcudur ki, ölkə rəhbərliyinə və bayrağına ehtiram etsin. Məlsəf, biz Türkiyənin bizə qarşı yönəltdiyi siyasətin qurbanı olduq. Çox təəssüflər olsun. O, siyasət nəticəsində kürd xalqını biz özümüzə düşmən etdik. Bütün bunlara baxmayaraq kürd xalqı öz dostluq əlini bizə uzatdı. Bizə qarşı böyük humanistlik etdi. Heç bir şey olmamış kimi, qardaşcasına bizə yanaşdı. Təkcə Ərbildə 14 türkman məktəbimiz var. Ümumiyyətlə Kürdüstanda yüzdən artıq orta məktəblərimiz var. Ona görə də cəbhə yavaş-yavaş parçalandı və üç yerə bölündü. Rəhbərliyi Ərbildən Kərkükə apardılar.

Nə üçün apardılar səbəb nə idi?

Səbəb onda gördülər ki, bəs Ərbildə türkman azdır Kərkükdə çoxdur. Onu bəhanə edərək Kərkükə apardılar. Ərbili ehmal etdilər, bu da çox yanlış idi. Mən onlara anlatmağa çalışdım. Qardaşım, bu gün sən Kürdüstana KDP və YNK-i tanımasan, ehtiram etməsən bu bölgə Kürdüstan kimi tanınan deyil. Sultan Əbdül Həmid dönəmində də bu bölgə Kürdüstan bölgəsi adlanırdı. Biz hər zaman kürd xalqı ilə qardaşcasına yaşamışıq. Kürdüstan Səddam dönəmində türkman xalqının və siyasətçilərinin xilas yeri olub. Tarixən biz bu bölgədə birgə yaşamışıq və yaşayacağıq. Siz necə Azərbaycanla birgə yaşayırsınız.

Mən bir neçə partiya rəhbərləri və deputatlarla söhbət zamanı, onlardan soruşdum bu parçalanma sizi zəif salmadımı? Əgər bir olsaydınız parlamentdə və nazirlikdə çox yer əldə edə bilməzdinizmi? Bu birliyi yaratmaq olmazmı?

Sonu belə olmalıdır. Bütün milli partiyalar mütləq birləşməlidir. Həqiqətən çox gözəl deyiblər qüvvət birlikdədir. Düzdür mənim əslim azəridir. Mən şeyim türkdür. Amma mən İraq türkmanıyam qoy bu xüsusiyyətlər məndə qalsın.

Sizin bizim hörmətli dövlət başqanımız İlham Əliyev cənablarına, Azərbaycan parlamentinə, Azərbaycan ziyalılarına və Azərbaycan xalqına nə deyəcəyiniz və nə istəyiniz var?

İstədiyimiz odur ki, bizə hər zaman yardım etsinlər. Çünki, bizim əslimiz azərbaycanlıdır. Nəyə görə Türkiyənin, İranın, Ərəb ölkələrinin, Rusiyanın bir sıra Avropa dövlətlərinin, Çinin, Koreyanın nümayəndəlikləri Ərbildə olsun və Kürdüstan hökumətinin nümayəndəliyi o, ölkələrdə olsun, Azərbaycanda olmasın. Və ya Azərbaycan nümayəndəliyi Ərbildə olmasın. Nə üçün o ölkələrdən Ərbilə təyyarələr gəlsin Azərbaycandan gəlməsin?

Biz artıq dərəcədə xahiş edirik. Azərbaycan hökuməti ilə Kürdüstan hökumətləri arasındakı ictimai, siyasi, iqtisadi və mədəni əlaqələr yaransın. Ölməz Ümumilli liderimiz Heydər Əliyev cənablarının ənənəsi davam etdirilsin. İlk öncə mədəni əlaqələr yaransın və əlaqələr bərpa edilsin. Bakı- Ərbil, Ərbil- Bakı təyyarə reysləri açılsın. Biz türkmanların qardaşlıq salamlarını bütün Azərbaycan xalqına çatdırın!

Müsahibəyə görə çox sağ olun.

Siz də sağ olun.

Müsahibəni apardı: Tahir SÜLEYMAN

Platforma Sürê: Bila qedexeyên li ser Sürê bîn rakirin

Platforma Ji Hilweşîna Sürê Re Na, digel parlementerên HDP û CHP'ê daxuyaniyek da çapemeniyê. Di daxuyaniyê de hat gotin ku Sûr di nav mîrateyên cîhanî de cihê xwe digire û bêmîrovkirina Sûrê sîcê mirovahiye ye. Ji bo piştgiya daxuyaniyê digel siyasətmedaran, gelek nivîskar, hunermend û akademîsyenên jî cihê xwe girt. Di daxuyaniyê de hat gotin ku; bila veguhestina Heskîfê raweste, Çemê Dicleyê were parastin û qedexyên li Sûrê werin rakirin.

Li Diyarbekirê ji aliyê Platforma Ji Hilweşîna Sürê Re Na ve daxuyaniyek hat dayîn û di daxuyaniyê de girîngiya avaniyên dîrokî hat destnîşankirin. Endamên platformê hem ji bo avaniya dîrokî ya navçeyê Sürê, hem ji bo Heskîfê, hem jî ji bo Çemê Dicleyê ku destwerdan lê neyên kirin, bi yekgirtiyên xwe re daxuyandin ku ew li dijî hewilên destwerdana mîrateyên dîrokî ne. Hat ragihandin ku di encama xebatên wan de 28'ê Nisanê wekî; 'Roja Kureyî ya Sûr û Heskîfê' hatiye destnîşankirin.

Ji bo daxuyaniya ku li Mala Dengbêjan a Diyarbekirê hat dayîn; parlementerê CHP'ê Sezgin Tanrikulu, Parlementerên HDP'ê Huda Kaya, Garo Paylan, Feleknaş Uca, İmam Taşçier, Sibel Yığıltalp û gelek rêveberên HDP'ê û DBP'ê beşdar bûn. Hunermendê Kurd Ferhat Tunc jî digel akademîsyen û hunermendan tevî daxuyaniyê bû û wî jî bang kir ku rê ji xelkê Sürê re vebibe ku vegere cih û warê xwe.

Di daxuyaniya ku ji aliyê Rêveberên Platformê Buşra Cîzrelîogullari û Talat Çetinkaya ve hat dayîn de hat xwestin ku veguhestina Heskîfê raweste, Çemê Dicleyê were parastin, qedexyên li Sûrê werin rakirin û her kes li çand, dîrok û xwezaya bajêr xwedî derkeve. Di Dema şerê xendekan de piraniya Sürê hat hilweşandin û ji Kanûna 2015'an û bi vir ve ye hîn jî li ser 55 taxên Sürê qedexeyê didomin.

kurdistan24.net

Li Qamişlo Serkirdeyê ENKSê Fêsel Yûsif hat berdan

Endamê Emîndariya Giştî ya Encûmena Niştîmanî ya Kurd li Sûriyê (ENKS) û Hverêzê Giştî yê Tevgera Çaksazî Fêsel Yûsif ji zindanên PYDê hat berdan.

Nûnerê nûneratiya Herêma Kurdistanê ya Endamê Emîndariya Giştî ya Encûmena Niştîmanî ya Kurd li Sûriyê (ENKS) Cidan Elî li ser rûpela xwe ya Facebookê ragehand ku, îro Şemiyê 28.4.2018 Serkirdeyê ENKSê û Hevrêzê Giştî Tevgera Çaksazî Fêsel Yûsif serbest hat berdan. Berî mehekê aşayîa ser bi PYDê derengiya şevê bi ser mala serkirdeyê ENKSê ve girtibû û ew revandibû û li navendeke xwe ya asayîşê zindankiribûn.

BasNews

İRAQDA BİZ TÜRKMANLARIN MİLLİ VARLIĞI CƏNAB MƏSUD BƏRZANININ SAYƏSİNDƏ TANINDI

Müsaibim, Kürdüstan Federativ hökumətinin sabiq millət vəkili Karxi Nəcməddin Altıbarmaqdır

Biz türkmanlar faşist Səddam dönəmində yox olmaq ərəfəsində idik.

2003-cü ildə cənab Məsud Bərzani türkmanların milli mənsubiyyətini qırmızı qələmlə yazaraq, İraq parlamentinin gündəminə qoydu və biz türkmanları millət kimi İraq konstitusiyasına saldırdı. Buna görə biz türkmanlar hər zaman Məsud Bərzani cənablarına minnətdarıq. Çünki, o Kürdüstan bölgəsində bütün milli imtiyazlarımıza imkan tanıdı və lazımı maliyyə dəstəyi verdi.

Karxi bəy, biz keçən il İraqa gələrkən, bir sıra dövlət nümayəndələri və türkman partiya rəhbərləri ilə görüşlərimiz olmuşdur. Özünüz də görürsünüz bu görüşlər haqqında "Diplomat" qəzetində ətraflı məlumat vermişik. İstəyirik ki, siz parlament üzvü və türkman xalqının nümayəndəsi olaraq qəzetəməzə müsahibə verəsiniz Azərbaycan oxucuları Kürdüstanda baş verən ictimai-siyasi hadisələrdən xəbərdar olsunlar və ilk sualımız.

- Səddam Hüseyn zamanında türkmanların hansı haqları var idi?

- İlk öncə siz xoş gəldiniz, gəlinizlə bizə şəraf verdiniz. Türkman olaraq İraq Kürdüstanında yaşamaqdayıq. Kürd qardaşlarımızla bir yerdə xoş həyat sürürük. Sizin sorduğunuz suala gəlincə, biz Səddam dönəmində təkcə türkmanlar deyil, burda yaşayan heç bir xalqın hüquqları yox idi. Özəlliklə türkman millətini ərəblər İraq vətəndaşı kimi qəbul etmirdilər. Kərkükdə, Altın körpüdə, Bağdadda türkman millətini zorla ərəbləşdirirdilər. Ərəb yazımayanların işə evlərini, dükanlarını, əkin sahələrini hətta arvad uşaqlarını əlindən alırdılar. Türkmanlar namus dərindən, ya ərəbçiliyi qəbul edir ya da başqa ölkələrə köçürdülər.

Çox şükürlər olsun ki, 1991-ci ildən Məsud Barzani və Calal Tələbani cənablarının rəhbərliyi altında,

Kürdüstanda yaşayan bütün azsaylı xalqlar birləşərək Səddam ordusunu qovub çıxartdılar. İndi Kürdüstan hökuməti çox böyük demokratik sistem əldə edərək, bölgədə əmin-amanlıq yaradıb. Kürdüstan hökuməti orda yaşayan bütün xalqlara o cümlədən, türkmanlara geniş demokratik haqlar vermişdir.

- Karxi bəy, istərdik, özünüz haqqında oxuculara məlumat verəsiniz?

- Mən, Karxi Nəcməddin Altıbarmaq, 1967-ci ildə Ərbil şəhərinin Ərbil qalasında doğulmuşam, Səlahəddin universitetinin məzunuyam. Türkman ailəsində dünyaya göz açdım, türkman olaraq da dünyaya göz yumacağam. Siyasi həyata ilk olaraq, Türkman Qardaşlıq Ocağında başladım. Ərbildə tək siyasi qurum o idi. 1990-cı ildən sonra, siyasi partiyalar meydana gəldi və biz partiyalarda çalışmağa başladım. Lakin türkman cəbhəsinin siyasəti ilə, bi-

zim siyasətimiz uyğun gəlmədi və cəbhədən ayrıldıq. Özümü yeni siyasi türkman partiyası yaratdıq. Partiyanın idarə heyəti Ərbildədir və partiyamızın adı Türkman Demokratik Hərəkatıdır. Biz Kürdüstanın qanunları çərçivəsində siyasətimizi yeridirik və bu demokratiyadan çox razıyıq. Mən burdan bütün Azərbaycan xalqına salamlarımı göndərirəm, biz eyni qanı daşıyıq və dilimiz, inancımız eynidir. Biz Kürdüstanda İraq vətəndaşı olaraq, İraq və Kürdüstan qanunlarına tabe olmalıyıq və bu qanunlara hörmətlə yanaşmaqla öz haqlarımızı əldə etmişik.

Bildirmək istəyirəm ki, İraq tarixində türkmanlar Kürdüstan demokratiyası dönəmində əldə etdikləri azaldıq, heç vaxt sahib olmamışdılar. Ərbildə və başqa türkmanlar yaşayan yerlərdə türkman dilində məktəblərimiz var.

Kürdüstanın qanunları çərçivəsində bütün xalqlar kimi, türkman xalqı da istənilən qədər siyasi partiya açə bilər. Bizim altıya qədər telekanallarımız, ondan artıq qəzet və jurnalımız, bir neçə radio kanalları, yirmi dörd saat fəaliyyətdədir.

- Türkmanların Kürdüstanda neçə məktəbləri var?

Kürdüstanda 100-dən artıq türkman dilində orta məktəblərimiz, eləcə də 20-dən çox mədəniyyət mərkəzimiz var.

- Türkman mədəniyyət mərkəzlərinə, siyasi partiyalara, qəzet və jurnallara, radio və televiziya kanallarına Kürdüstan hökuməti tərəfindən maddi yardım olunurmu?

- Kürdüstan hökuməti, bütün az-

saylı xalqlara etdiyi yardımı, türkman xalqına da edir. Onun üçün biz Kürdüstan hökumətinə minnətdarlığımızı bildiririk.

- Mən parlament iclasında olarkən gördüm ki, üç türkman qardaşımız və bir bacımız Kürdüstan parlamentinə üzv seçilib. Parlamentə üzv seçildiyinizə görə sizi və yoldaşlarınızı səmimi qəlb-

hərmətli İlham Əliyev cənablarına, Azərbaycan parlamentinə, Azərbaycan ziyalılarına və Azərbaycan xalqına nə deyəcəkləriniz var?

- Biz burdan, səmimi salamlarımızı ürəkdən, böyüyümüz İlham Əliyev cənablarına, bütün Azərbaycan xalqına, qardaşlarımıza, azər-

dən təbrik edir, sizə uğurlar arzulayıram. Sizin parlamentə üzv olmağınız necə baş verdi?

- Təbii, biz partiyamızı qurduğumuz zaman, iki böyük siyasi təşkilatımız tərəfindən təklif gəldi. Bizim iki yolumuz var idi. Ya tək öz partiyamızla seçkilərə getmək, ya da mövcud olan siyasi partiyalarla koalisiya şəkildə birləşmək idi. Biz koalisiya yolunu seçdik. Gələcəkdə partiyamızı genişləndirərək ayrıca seçkilərə gedəcəyik. Bizə elə gəlir ki, bundan daha artıq deputat təmsilçimiz seçiləcəkdir. Buna əminik.

- Səddam dönəmi ilə Məsud Barzani hökuməti arasında nə fərq görürsünüz?

- Təbii, müqaisə olunmayacaq fərq var. Səddam Hüseyn sistemi ərəbləşdirmə, assimiliasiya etmə siyasəti idi. Amma hörmətli Məsud Barzani cənablarının sistemi demokratik bir sistemdir. Biz türkmanlar olaraq, sistem içində böyük demokratik haqlara malikik, bütün insani haqlara sahibik. Lakin Səddam dönəmində bu haqların heç birinə sahib deyildik.

- Sizin Azərbaycanın prezidenti

baycan parlament nümayəndələrinə, Azərbaycan ziyalılarına göndəririk. Onlardan istəyimiz odur ki, bizdən xəbərdar olsunlar. Bizim hansı məqamda olduğumuzu bilsinlər, problemlərimizin həllində bizə yardımçı olsunlar. Arzumuz odur ki, Türkiyənin nümayəndəliyi Ərbildə, Kürdüstanın nümayəndəliyi Ankarada olduğu kimi Bakıda Kürdüstanın nümayəndəliyi, Ərbildə Azərbaycanın nümayəndəliyi açılsın. İstəyimiz odur ki, mədəni, siyasi, iqtisadi əlaqələr hər iki hökumətlər arasında yaransın. Bizim Azərbaycan mədəniyyətinə ehtiyacımız var. Tahir bəy, sizin Azərbaycandan Ərbilə, Kərkükə gəlişiniz biz türkmanları çox sevindirir. "Diplomat" qəzetinin baş yazarı kimi bizim dörd-sərimizi işıqlandırır, dünyaya yaymaq və xalqlarımız arasında dostluq əlaqələrinin qədim tellərini daha da biribirinə möhkəm bağlamaq, təqdirdə layiqdir. Bunun üçün türkman xalqı adından sizə təşəkkür edirəm.

- Bu müsahibəni bizə veriyiniz üçün, siz də çox sağ olun.

Tahir Əliyev.

("Diplomat" qəzeti, 19-cu say)

HDP'nin seçim çalışması toplantısına polis baskını: Siyasətçi və gazeteciler gözaltına alındı

İstanbul'da seçim çalışması için düzenlenen halk toplantısına polis baskını yaptı, çok sayıda katılımcı gözaltına alındı.

Aralarında ilçe yöneticilerinin de olduğu 39 kişi gözaltına alındı.

Alınan bilgiye göre, Güngören İlçe Emniyet Müdürlüğü ve Güven-

lik Şube Müdürlüğü ekiplerince düzenlenen operasyon kapsamında gözaltına alınanların güvenlik işlemleri yapılıyor.

Seçim çalışmaları ve 1 Mayıs gündemli HDP Güngören ilçe binasında yapılan halk toplantısını polisler bastı. Haber takibi yapan

Mezopotamya Ajansı'nın stajyer muhabirlerimiz Melike Ceyhan ile Servet Karaduman ile HDP İstanbul İl Eşbaşkanı Cengiz Çiçek'in de içerisinde olduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı.

Halkların Demokratik Partisi (HDP) İstanbul İl örgütü, seçim çalışmaları ve 1 Mayıs gündemli HDP Güngören ilçe binasında yapmak istediği halk toplantısı polisler tarafından basıldı. Yapılan baskın sırasında içerisinde HDP İstanbul İl Eşbaşkanı Cengiz Çiçek ile Mezopotamya Ajansı stajyer muhabirleri Melike Ceyhan ile Servet Karaduman'ın da olduğu çok sayıda kişinin gözaltına alındığı belirtildi.

Polisin baskın gerekçesi öğrenilemezken, gözaltına alınanlar Merter Keresteciler Polis Karakolu'na götürüldü. tr.zer.news

İstanbul'da HDP binasına polis baskını; Gözaltılar var

HDP'nin İstanbul Güngören ilçe örgütü binasına yapılan polis baskınında 41 kişinin gözaltına alındı. 1 Mayıs ve 24 Haziran seçim çalışmalarına yönelik HDP

Güngören ilçe binasında yapılan halk toplantısına polis baskını düzenledi. Mezopotamya Ajansı'nın haberine göre, baskında HDP İstanbul İl Eşbaşkanı Cengiz Çiçek'in de aralarında bulunduğu 39 kişi gözaltına alındı. Polisin baskın gerekçesi öğrenilemezken, gözaltına alınanlar Merter Keresteciler Polis Karakolu'na götürüldü. Gözaltına alınan 41 kişiden 31 kişi ifadelerinin ardından serbest bırakıldığı belirtiliyor. Gözaltına alınanlar hastane kontrollerinin ardından İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Burada ifadeleri alınanlardan 31 kişi serbest bırakılırken, 10 kişi ise hala gözaltında. tr.zer.news

KÜRD DİLİ HAQQINDA

Kürd dilinin Sorani ləhcəsi	Kürd dilinin Kurmanci ləhcəsi	Avestanın dili	Müasir fars dili	Azərbaycan dili
Gewre [qəvrə]	mezîn [məzîn]	maz	bozorc	böyük
Masî [masî]	masî	masya	mahi	balıq
Huştir [hüstr]	heştir [həştir]	üştura	şətar	dəvə
Perd [pərd]	pire [pirə]	pəratə	hel	körpü
Ro [ro]	ro	hor	afitab	günəş
Berx [bərç]	berx	vərx	birə	quzu
Zaniyîn [zaniyin]	zanîn [zanin]	zan	danistən	bilinən
Ez, min [əz, mın]	ez, min	əzəm	man	mən

Kürd dili haqqında dünya alimlərinin və dilçilərinin müxtəlif mülahizələri var. Bəziləri həqiqətlərə əsaslanmayıb kürd dilinin varlığını inkar edirlər. Lakin dünyanın adlı-sanlı şərqşünasları belə qərəzli münasibətləri büsbütün alt-üst edirlər və etməkdədirlər. X əsrdə yaşayan kürd şairi Əli Tərmuxi kürd dilinin qrammatikasını yazmışdır. Xarici alimlərdən M.Qarzonı 1787-ci ildə İtaliyada "Kürd qrammatikası" kitabını nəşr etdirmişdi.

1808-ci ildə Klatrout "Kürd dilində çalışmaları" əsərini, 1848-66-cı illərdə kürdşünas A.Jaba "Kürdcə-fransızca" və "fransızca-kürdcə" lüğətlərini oxucuların səvəncəsinə verdi. Sarbon Universiteti ilə bağlı olan Kürd İnstitutu 75 min sözdən ibarət kürdcə sözlük hazırladı. 1960-cı ildə K.Kurdoyevin 34 min sözdən ibarət "Kürdcə-rusca" lüğəti işıq üzü gördü. Sonralar İzolinin "Kürdcə-türkçə", "Türkçə-kürdcə" lüğətləri, Fətulla Kakioglunun "Kürdcə-türkcə sözlük", Bərgəhin "Kürdcə-türkçə araşdırma dərgisi", Kamal Badilinin "Türkçə izahlı kürdcə qrameri", Əli Səydo Həvraminin "Fərhənqa Kurdi-ərəbi", Malmisaniyinin "Fərhənqi Dūmbuli-tırki" (Dūmbuli və yaxud zaza bir kürd

tayfasıdır və özünəməxsus ləhcədə danışirlər) və başqaları kürd dilinə aid əsərləri, kürd dili ilə başqa dillərin lüğətləri nəşr edildi.

Bir çox şərqşünasların fikrincə kürd dilinin azı beş min illik tarixi vardır. Məlum olduğu kimi Kutilərin bir qolu olan və tarixçilərin kürd hesab etdikləri Hurrilərin miladdan 3 min il qabaq yazıları olmuşdur. Zəki Eyyuboğlu yazır: "Anadolu dillərinin ən qədimlərindən biri hurri dilidir". Botan Amədi yazır: "Xalq dili olaraq kürd dilinin kitabələrə keçməsi aşağı-yuxarı miladdan öncə 1000-ci illərdə Medlərə nəşib olmuşdur".

Məşhur şərqşünas Edmons isə deyir: - "Kürd dili farscanın bir ləhcəsi, ya da onun pozulmuş bir şəkili deyildir. Əksinə, tarixi bir əsasa sahib olan müstəqil bir dil olmaqla farscadan daha qədimdir".

Tanınmış şərqşünas olan Laçək de Emmansun elmi dəlillərini təsdiqləyib bildirdi: - "Kürd dili bütün İran dillərindən, hətta Avestadan çox qədim bir dildir".

Kürd dilini çox mükəmməl bilən Soan yazmışdır: "Bəzilərinin iddia etdiyinə baxmayaraq kürd dili farscadan

alınmış bir dil deyildir. Əksinə, qatışıqsız, sağlam bir dil olmuşdur. Uzun əsrlər boyu kürd dili öz varlığını qorudu. Lakin sonradan bu dilə bəzi xarici sözlər də daxil oldu. Kürd dilinin bir neçə ləhcəsi vardır. Kürdlər bu ləhcələrdəki sözlərdən istifadə edib kürd dilindən xarici kəlmələri təmizləyə bilirlər.

Kürd dili hazırda 5 dialektə bölünür:

Kurmanci dialekti. Bu ləhcədə kürdlərin əksər hissəsi danışır. Əsasən Şimali Kürdüstanda, Qərbi Kürdüstanda, Cənubi və Şərqi Kürdüstanın müəyyən hissələrində, eləcədə Ermənistan, Gürcüstan və Azərbaycanda istifadə olunur. Qeyd edək ki, Azərbaycan kürdlərinin ləhcəsi qismən kurmanci qismən sorani ləhcəsinə uyğun gəlir.

Sorani dialekti. Bu ləhcəni bəzən də "cənubi kurmanci" adlandırırlar. Bu ləhcədə əsasən Cənubi və Şərqi Kürdüstanda danışılır.

Qorani dialekti. Bu ləhcədə əsasən Şərqi Kürdüstanda danışılır, qismən Cənubi Kürdüstanda.

Zaza (Dūmbuli, Dımlı) dialekti. Bu ləhcədə Şimali Kürdüstanın bəzi bölgələrində istifadə olunur.

Bəluci dialekti. Bəzi alimlərin, eləcədə əksər Bəlucuların fikirlərinə əsasən söyləmək olar ki, Bəlucular kürd xalqının bir qoludur. Qədim zamanlarda İranın qərbində yaşayan Bəlucuları Orta Əsrlərdə İran şahları İranın cənub-şərqinə köçürmüşlər ki, İran sərhədlərini Hindistandan, Pakistandan, Əfqanıstandan gələn təhlükələrdən qorusunlar.

Hazırda kürd dilində çap olunan mətbuat, kitab, jurnal və başqa yazılarda əsasən üç əlifbadan istifadə olunur: latın, ərəb, kiril. Lakin bu əlifbalara kürd dilinə məxsus bəzi hərflər də əlavə edilmişdir.

Məlum olduğu kimi "Avesta"-nın dili haqqında çox mübahisələr var. Farslar da, türklər də, kürdlərin də və başqaları da "Avesta"-nın dilini özlərininki hesab edirlər.

Hal-hazırda alimlər vahid kürd əlifbası üzərində çalışırlar. Bu əlifba latın qrafikası əsasında qurulacaq və bütün kürd xalqı bundan istifadə edəcək.

Seymur Alxanov

Kürd mətbuatının fəxri

Kürd mətbuatından söz açarkən, "Havar" ("Hewar") jurnalı, "Kürdüstan" ("Kurdistan") və "Rya Təzə" ("Rja Teze") qəzetləri göz önündə dururlar. Onlardan "Rya Təzə" aşağıdakı səbəblərə görə üreyimizdə xüsusi yer tutur:

1) O, kürd mətbuatının uzunömürlü nümayəndəsidir;

2) O, SSRİ kürdlərinin (1992-ci ilə qədər) səsi olub, indi isə Ermənistan kürdlərinin səsidir

3) 50 ildən artıq rəsmi olaraq çap olunur. Ermənistan Kommunist Partiyasının Mərkəzi Komitəsinin, Ali və Nazirlər Sovetinin rəsmi orqanı olub. Cəmi 4 qəzet bu statusa malik idi.

4) Mən 17 yaşımdan bu qəzetin redaksiyasında işləmişəm.

"Rya Təzə" 1 mart 1930-cu ildən nəşr olunur. 1937-ci ilədək Arabe Şamo və İsaak Morqulov tərəfindən yaradılan latın kürd əlifbası əsasında çap olunurdu. O vaxtlar, qəzetə milliyətçə erməni olan Arütün Mkrtçyan redaktorluq edirdi, sonra isə onu kürd Cardoye Qəncə əvəz etdi. Lakin, çox təəssüf ki, Stalinin əmri ilə, bir sıra Respublika qəzetləri kimi, "Rya Təzə" də öz fəaliyyətini dayandırdı. 18 il qəzet işıq üzü görmədi.

Stalinin ölümündən sonra, 1955-ci ildən qəzet fəaliyyətini bərpa etdi, lakin artıq kiril kürd əlifbası əsasında. Həmin ildən ta 1989-cu ilə (Yenidənqurma – red.) qədər 34 il qəzetə Miroye Əsəd rəhbərlik etdi. Bu özünəməxsus rekorddu, bəlkədə, Ginnesin Rekordlar kitabına düşməyə layiqdi. Bu səbəbdən qəzet ardıcıl olaraq çap olunurdu. Qeyd etmək yerinə düşər ki, qəzetdə vətənpərvərlik ruhu sifirə bərabər idi. O, dəmir pərdənin üstünə yeni polad pərdə asdı. Bundan əmin olmaq istəyənləri redaksiyanın arxivinə göndərirəm. Əksər məqalə və materiallar müəl-

liflərinə qüdrətli "qlavlit" (Dövlət Sirlərinin Mühafizə Komitəsi – red.) öz vetosunu qoyurdu.

Orada siz Abdulla Qoran, Çerkəz Bakayev, Həjar Əbdülrəhman, Nürəddin Zaza, Arabe Şamo, Rəşid Kurda kimi məşhur kürd ədəbiyyat və mədəniyyət işçilərinin əlyazmalarını tapa

ədəbiyyatşünaslar, alimlər, yazıçılar, şairlər, dramaturqlar və s. kömək edirdilər. Bu səbəbdən, redaksiyada gələcəyin yazıçıları, şairləri, jurnalistləri, alimləri yetişirdilər.

Qəzetin çərçivəsi ("bu kürd qəzeti deyil, kürd dilində nəşr olunan Sovet qəzetidi") vətən-

bilərsiz. Bunlar bir beçə dissertasiya mövzusu ola bilər.

"Rya Təzə"-nin ilk sayının çap olunmasından artıq 79 il ötür, lakin çap dövrü 60 ilə bərabərdir. "Dəmir Pərdə", SSRİ sərhədləri, xaricdə yaşayan kürdlər ilə əlaqə yaratmağa icazə verilməməsi, kiril əlifbası əsasında nəşr olunması qəzeti ümumkürd qəzeti statusunu almağa mane oldu. Bunlara baxmayaraq, qəzetin kürd mətbuatında rolu böyükdü.

"Rya Təzə"-yə verilən ən yaxşı qiymət, onun abunəçilərinin sayı 5 mini ötməsi ola bilər. Bu da hələ Yerevanda 8 min kürd yaşadığı zamanda!

"Rya Təzə"-nin Sovet kataloqlarında olması, qəzetin bütün İttifaq Respublikalarında və hətta xaricdə tanınmasına səbəb oldu. Təsəvvür edin ki, həftədə 2 dəfə nəşr olunan qəzet üzərində kürd dilini mükəmməl bilən, ali təhsilli 12-14 kürd jurnalisti hər gün zəhmət çəkirdi. Bu işdə onlara çoxlu sayda ştatdan kənar işçilər və kürd ziyalıların böyük ordusu -

pərvər kürd jurnalistləri üçün maneə törədə bilmədi. Ən azından qəzetin bir səhifəsindən kürd ruhu, vətənpərvərlik hissələrini duymaq olardı.

Kürddilli Sovet qəzetinin Kürd qəzetinə çevrilməməsinin səbəblərindən biri də Kürdüstanı öz aralarında parçalayan dövlətlər idi. Belə misallar çoxdu. Bəzilərinə nəzər salaq. Məsələn: Kürd xalqının dünyanın istənilən yerində inkişafını öz milli maraqlarına zidd sayan Türkiyə 1935-ci ildə SSRİ-yə təzyiq edərək, ciddi xəbərdarlıq etdi. Hətti iki dövlət arasında diplomatik əlaqələrə yenidən baxılacağını bildirdi. SSRİ-dən ölkədə yaşayan kürdlərə öz dil və ədəbiyyatının inkişafına kömək göstərilməməsinə tələb etdi. Və nəticədə aşağıdakı məsələlərdə razılıq əldə olundu:

1) qəzet xaricdə yaşayan kürdlərin həyatı və durumu haqqında yazı yazmağa bəzi qadağalar qoyulmuşdu;

2) Türkiyə diplomatları

istədiyi zaman qəzeti nəşrdən əvvəl "yoxlaya" bilər və öz fikirlərini və əlavələrini edə bilərdilər;

3) İttifaqın Şərqşünas alimlərinə xaricdə yaşayan kürdlər və həmkar alimlər ilə əlaqə saxlamağa icazə verilmirdi;

4) qəzet redaksiyasına və digər şəxslərə özbaşına qəzeti və kürd ədəbiyyatını xərəcə göndərmək qadağan olunmuşdu və s.

İndi qəzetdə iki nəfər qalıb – redaktor Qrişaye Mame (Çətoyan) və redaktor müavini Rəzqane Canqo (Racavi). Onlar kiçik maaşla, lakin vətənpərvər olduqlarına görə işləyirlər ki, qəzet bağlanmasın. Onlar ümidlə vətənpərvər spansorun köməyini gözləyirlər ki, Kürd xalqının düşmələrinə sübut etsinlər - heç nəyə baxmayaraq, onillərlə kürdlər yüksək səviyyədə öz qəzetini çap edirlər və yaxın zamanlarda öz 100 illiyini qeyd etməyə hazırlşırlar.

Qəzetin redaksiyasında çalışan və kürd dilini, mədəniyyətini, ədəbiyyatını inkişaf etdirən, yeni nəsli kürd alimlərinin hazırlanmasında böyük əmək sərf edən insanları da qeyd etmək yerinə düşər. Bunlar – Qaçaxe Mrad, Şakroye Xudo, Xəlilə Çaçan, Amarike Sərdar, Babaye Kələş, Tital Muradov, Şərəfə Aşir, Karlene Çaçan, Aliye Əbdülrəhman, Aqite Xudo, Həsəne Qəşəng, Priske Mhoi, Titale Afo, Aqite Abasi, Paşaye Arfut, Lətifə Amar, Qayane Ohanesyan, Porsora Səbri, mən və digərləri.

Kürd jurnalı "Havar" və "Rya Təzə"-nin əlaqələri

30-cu illərdə nəşr olunan "Havar" kürd jurnalının 8-ci nömrəsində (1932-ci il) Arakol Azizan ləqəbi altında redaktor Cəladət Bədirxan "Rya Təzə" və Yerevanda çap olunan digər kürd kitabları haqqında məqalə yerləşdirmişdi. Baxaq, o, nə yazır:

"Yerevanda yeni hərflərlə,

zəngin kürd dili ilə "Rya Təzə" adında qəzet nəşr olunur. Bu yaxınlıqda qəzetin bir-neçə nömrəsi əlimizə düşdü. Sevincimizin həddi-hüdudu yox idi. Yerevan kürdləri qəzetdən əlavə bizə bir-neçə kürd dilində kitab göndərdilər. Biz sevincəkdən üç gün özümüzə gələ bilmədik. Qəzetin səhifələrindən biz Ələqəz dağlarında bitən çiçəklərin xoş ətrini duyduq, Sərhədin zərif küliyini hiss etdik. "Rya Təzə"-nin adı "təzə" olsada "Havar"-dan yaşca böyükdü. Əlimizə düşən sonuncu nömrə 59-cu oldu. O, 10 gündən bir çap olunur və ömrü bir ildən çoxdu."

Həmin bu nömrədə "Havar" Yerevandan göndərilən iki şəri çap etdi və məqalə belə sonluq ilə bitirdi:

"Bu günə bu qədər, gələcəkdə biz "Rya Təzə"-yə qayıdacağıq. Biz dostlarımıza parlaq gələcək arzulayırıq. Biz həmişə bir-birimiz ilə maraqlanmalıyıq, öz nəşrlərimizlə tanış olmalıyıq."

Biz görürük ki, cənab Bədirxan qəzet və kitabları göndərən insan haqqında susur və düz deyə bilər. Lakin bizə məlumdu ki, onları professor, folklorşünas, ölməz Hacıye Cındi göndərib. Məs buna görə, o, bir il həbsə məhkum olundu. Fikir verin ki, Bədirxan "Havar"-dan əvvəl çap olunmasını inkar etmir. Təbii ki, bizim latın əlifbamız Bədirxanın əlifbasından yaşca böyükdü və onlar fərqlənirlər. Lakin bir-birinin mövcudluğu haqqında heç nə bilmirdilər.

Temure Xəlil, İsveç Kürd yazıçıları birliyinin üzvü

Mesrûr Barzanî: Yên dijatiya referendumê dikirin, nikarin li Bexdayê berevaniyê li mafên me bikin

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê û yek ji serkird-eyên Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK), Mesrûr Barzanî îro di gotarekê de bo xwandekarên

berovajî wê yekê, gelek alî hebûn ku xwastin bi qestî niyet û armanca mil-letê me bi şeweyekê din şirove bikin û êrişeke nerewa kirine ser Kurdistanê. Mixabin bi hevkarîya çend aliyên

Kurd kir û got: "Her destkeftê ji Kurdistanê û netewa me re hatibe, di jêr sîber û serkirdayetiya Partiya Demokrata Kurdistanê de bûye, ji şoreşa Îlonê û ta şoreşa Gulanê, rap-erînê û dirustkirina hikûmet û parle-mantoyê, dabînkirina mafên Kurd di destûra Iraqê de, rûbirûbûna teror-istên DAIŞê û dawî car tomakirina destan û serweriya li Pîrdê, Sihêla û berevanîkirina li niştîman."

Di beşek din de jî got: "Niha du enî dirust bûne, eniyek parastina rûmeta Kurdistanê, buha, sembol û xebata netewa gelê û parastina xwîna şehîdan dike. Eniyeke din jî her hewlekê ji bo van rûmetan bişkîne û radestî aliyekî din bike dike. Dîniya bin Partiya Demokrat a Kurdistanê jî ji eniya parastina rûmeta Kurdistanê ye."

Amaje bi wê jî da: "Dema êrişa dirande a DAIŞê bi ser Kurdistanê de hat, hûn û Pêşmergeyên PDKê ji berî her kesî li pêşiya şer bûn, bi hevkarîya têkoşerên din jî. Lê PDK pêşengiya wan têkoşer û xebatkaran bû û PDKê bi riya têkşikandina wê rêxistina terorê, Kurd bi hemû cîhanê dan nasandin. Bila ji bîra we neçe ku kê bergirî li keramet şikoya Kurdistanê kir."

Got jî: "Xwîna me ji xwîna wan şehîdan paktir nîn e, ku ji bo vî welatî rijandine û em hemû deyndarê şehîdan in û xebata wan Pêşmergeyên ku niha li eniyên şer in, nabe li ser hesabê ked û xwîna Pêşmerge û qurbanîdana xelkê Kurdistanê, xelkekî dikin bikin xwediyê xwe."

Amaje bi wê jî kir: "Divê her kesek beşdarî hilbijartinan bibe. Tekez dikin em rîjd in li ser mafê çarenivîsa xwe û di riya nûnerên li Bexdayê berevaniyê li we dikin û di asta baweriya we de dibin. Ewê li ser riya PDKê û perwerdeya PDK û Barzanî ye, rastgo dibe û li bexdayê jî berevaniyê li we dike û ji her kesekê din zêdetir di xema we de ye. Careke din daxwaz ji we dikim, deng bidin Partiya Demokrata Kurdistanê." **kdp.info**

zanîngehan li Hewlêrê ragihand, ewên ku dijatiya referendumê dikirin, nikarin li Bexdayê berevaniyê di ber mafên gelê Kurd û Kurdistanê de bikin

Îro Pêncemî 26ê Nîsana 2018an, Mesrûr Barzanî li bajarê Hewlêrê beşdarî di kempîna hilbijartinan a lîsta partiya xwe, Partiya Demokrata Kurdistan (PDK) de kir û gotarek pêşkêş kir.

Di beşeke gotara xwe de Mesrûr Barzanî amaje bi birêveçûna hilbijartinên parlamentoya Iraqê di 12ê Gulana îsal de kir û ragihand: "Li gorî me ev hilbijartin teheda ye, çimku me ji bo diyarkirina mafê çarenivîsa netewa xwe beşdarî di referendumê de kir, lê belê gelek mixabin ji ber xiyaneta çend kesan ev encama ku em li bendê bûn, heta niha bi dest nehatiye, lê belê ev yek wê wateyê nade ku rê li ber me tînin girtin, belku em bi hemû şeweyekê xebatê dikin ji bo bi dest xistina wê mafê çarenivîs-saz."

Mesrûr Barzanî got: "Me qet nexwastiye ku şer çê bibe, nexweşî çê bibin û dijîminkarî di navbera me û beşên din ên Iraqê de hebe, lê belê

xwefiroş û xakfiroş, karîrê kêşeyeke mezin bo welatê me çê bikin."

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Herêma Kurdistanê herwiha diyar kir: "Referanduma me bo wê yekê bû, ku em vî mafî bi dest bixin, niha jî eger em nikarin bi şandina nûnerên rasteqîn ên we bo Bexdayê berevanî li vî mafê çarenivîssaz û berjewendiyên Herêma Kurdistanê bikin, em dê li ser heman rêyê berdewam bin û berevaniyê li vî mafî bikin."

Mesrûr Barzanî tekez kir: "Piştrast bin, ewên ku dijatiya referendumê kirine, sibê li Bexdayê jî piştgirî û berevaniyê li berjewendiyên gelê Kurd nakin."

Bi gotina Mesrûr Barzanî, "eger encamên referendumê weke niha neba, dê gelek aliyan xwe bikirina xwediyê wê."

Mesrûr Barzanî got jî: "Beşdariya law û xwendekaran di hilbijartinan de çarenivîssaz e. Divê bi dengê we yê rasteqîne, nûnerêkî bişînin Bexdayê ji bo bikaribe mafê me biparêze. Ewê dijayetiya referendumê bûn, li Bexdayê jî piştvanî û berevaniyê li mafê we make."

Mesrûr Barzanî amaje bi dîroka

Taşçîr: Em ê di gera duyemîn de dengên xwe bidin kesê ku pîrsa Kurd çareser bike

Li Bakurê Kurdistanê jî liv û tevgera hilbijartinên pêşwext didome. Li gorî zanyariyên ku rayedarên Partiya Demokratîk a Gelan HDP radigihînin; dê di gera yekemîn de namzedê wan hebe lê di gera duyemîn de dê dengên xwe bidin namzedê ku ji bo Çareserkirina Pîrsa Kurd xwedî proje be. Nûnerên Partiyên Kurdistanî jî dibêjin; heger bloka Kurdî ava bibe û di hilbijartinan de bi hêz be, dê êdî Enqere guhdariya Kurdan jî bike. Li Tîrkiye û Bakur nîqaşên li ser hilbijartina serokomariyê gavekê li pêşiya hilbijartinên parlamentoyê ne. Lewra partiyên muxalefetê dixwazin ku Serokomarê Tîrkiyeyê Recep Tayîp Erdogan di hilbijartinan de bi ser nekeve. Lê hîn jî li hember Erdoganî namzedekî hevpar diyar nekirine. Rayedarên HDPê jî dibêjin dê di gera pêşîn de namzedê me hebe lê ji bo gera duyemîn HDP piştgiriya kê bike, dê ew bi ser bikeve. Parlementerê HDPê yê Diyarbekirê Îmam Taşçîr got; di gera duyemîn de em dengên xwe nadin Erdoganî lê em niha nabêjin em ê dengên xwe bidin dijberê Erdoganî jî.

Parlementerê HDPê yê Diyarbekirê Îmam Taşçîr ji K24ê re jî wiha axivî: "Kesekî ku di derbarê

Çareserkirina Pîrsa Kurd, aştî û demokrasîyê de projeyên wî hebin û bikaribe di derbarê van pîrsan de

gavan bihavêje, em ê hingê bikaribin di gera duduyan de dengên xwe bidin wî." Hem aliyên nêzî HDPê hem jî Partiyên Kurdistanî dibêjin ku di gera duyemîn de Meral Akşener û Erdogan bimînin, dê dengên xwe nedin herdu namzedan jî û bijardeya boykotê jî dê binirxînin. Serokê Partiya Demokrat a Kurdistanê ya Tîrkiyeyê Mihemed Emîn Kardaş jî dibêje; heger partiyên Kurdistanî, HDP û Huda-Par bi hev û din re tevbigerin, dê ji bo bidestxistina mafên Kurdan jî bibin xwedî hêz. Kardaş, bijardeya neçûna ser saidoqan jî wiha dinirxîne.

Serokê PDK-T Mihemed Emîn Kardaş dibêje: "Heta niha helwesta me ew e ku em neçin ser sindoqên

parlemento û serokomariyê. Em wekî PDK-T xwe wekî namzed ji desthilatdariya Tîrkiyeyê re nabînin. Ji ber vê yekê çûyîna Enqereyê ji bo me bêwate ye." Berpîrsên HDPê amaje dikin ku di gera duduyan de dê bi şert piştgiriya namzedê serokomariyê bikin. Partiyên Kurdistanî jî dê di 30'ê Nîsanê de bi civîneke berfireh helwesta xwe diyar bikin. Lê li gorî daxuyanên rayedarên HDPê û Partiyên Kurdistanî, di serî de Çareserkirina Pîrsa Kurd; aştî û aramiya civakê, wekî şert û mercên piştgiriya namzedan derdikeve pêş. **kurdistan24.net**

Fraksyona PDK-ê ji bo bûyerên 16-ê Cotmehê daxwaza komîteya lêkolînê kir

Fraksyona Partiya Demokrata Kurdistanê (PDK) li Parlamentoya Kurdistanê daxwaza pêkanîna komîteyêke lêkolînê derbarê bûyerên 16-ê Cotmeha 2017 ên li Kerkûk û deverên Kurdistanî yê din de dike.

Fraksyona PDK-ê bi nivîseke fermî daxwaz ji serokatiya Parlamentoya Kurdistanê kir, ku derbarê bûyerên 16-ê Cotmeha 2017an de komîteyêke lêkolînê were pêkanîn, daku ji bûyeran were vekolîn, ku di wan bûyeran de li Kerkûkê û deverên din ên Kurdistanî qewimîn.

Di nivîsa fraksyona PDK-ê de hatiye gotin: "Li gorî birgeha B a madeya 47 a ji rêzîknameya navxwe ya Parlelamentoya Kurdistanê, desthilat bi Desteya Serokatiya Parlelamentoyê hatiye dan, ku di dema bêhnvedana xûlên girêdanê de, komîteyên lêkolînê pêk bihîne."

Fraksyona PDK-ê dibêje: "Bi piştgîrêdana bi wê naverokê û ji ber wê karesata mezin ku di 16-ê Cotmeh û rojên paşê de hatin serê Kurdistanê, ku bi sedema wan beşeke mezin ji xaka Kurdistanê hat jîdestdan û xelkê wan sînoran jî rûbirûyê tawanên mezin bûn û aware bûn, em daxwaz ji we dikin ku biryara pêkanîna komîteyêke lêkolînê ta taybet bi bûyerên 16-ê Cotmehê û rojên piştê bidin."

Li gorî fraksyona PDK-ê, wan pêştir hewl daye ku li gorî birgeha 1 a madeya 47, komîteyêke lêkolînê derbarê bûyerên 16-ê Cotmehê de were pêkanîn, lê belê ew komîte nehatiye avakirin û niha jî pêkanîna wê komîteyê bûye xwasteka gelek hêz û alî û xelkê Kurdistanê. **kdp.info**

Umîd Xoşnaw: Gel dê bi rêya dengdanê ve cezayê xiyanetkarên 16ê cotmehê bide!

Serokê fraksiyona PDKê li parlamentoya Kurdistanê ragehand, xiyanetkarên 16ê cotmehê di rewşeke derûnî ya xirab de dijîn. Herwaha diyar kir eger parlamento û dadgeh cezayê wan xiyanetkaran nede, wê demê gel bi rêya dengdanê ve dê wan ceza bike.

Serokê fraksiyona PDKê li parlamentoya Kurdistanê Umîd Xoşnaw ji BasNewsê re ragehand, fraksiyonan berê di çarçoveya nivîsekê de ji parlamentoya Kurdistanê daxwaz kiriye ku biryarekê bide bo pêkanîna lijneyekê, ku lêkolînê li bûyerên 16ê cotmehê bike.

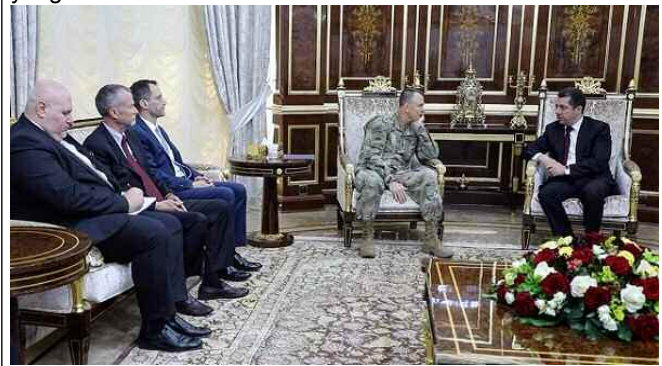
Umîd Xoşnaw diyar ki piştî wê daxwazê: "Piştvanên xiyaneta 16ê cotmehê li parlamentoya Kurdistanê gelek rê girtine, lê fraksiyona me rîjd bûye li ser û bi heman madeyê daxwaza pêkanîna lijneyê kiriye."

Herwaha got wan daxwaz kiriye, lijneyek bo aşkera kirina rastiyên xiyaneta 16ê cotmehê bê pêkanîn, ku ev yek xiyanetek mezin bû. û got: "Xiyanetkar tê digehin, eger parlamentoya Kurdistanê jî lijneyek lêkolînê diyar nekiribe û dadgeh wan dozan naxe tevgerê. Gelê Kurdistanê yê xwedî nefeseke şoreşger û nefeseke serxwebûnxwaz heye, dê helbijartinan de wan ceza bike."

Berî naha endamê encûmena parêzgeha Kerkûkê yê fraksiyona Yekgirtû Ciwan Hesên ji BasNewsê re ragehandibû ku, ji ber bûyerên 16ê cotmehê û ew karê ku grubeke YNKê li serê Kerkûkê anî, ji ber wê gelê Kerkûkê deng nade lîsteya YNKê. **BasNews**

Amerîka: Em piştewaniyê li Kurdistanêke bihêz û yekgirtî dikan

Şewirmendê Encûmena Asayîşa Navdewletî Mesrûr Barzanî pêşwazî li general Paul E. Funk û şanda dîplomasî û leşkerî ya Amerîkî kir û di wê hevdişînê de şanda mêvan tekez kir ku welatê wan piştewaniyê li Kurdistanêke bihêz û yekgirtî dike.

Di hevdişînê de, dawî rewşa navçê û pêwendiyên Amerîka û Herêma Kurdistanê di warên cuda de hatin gotûbêj kirin.

Di çarçova civînê de, şanda Amerîkî tekezî li ser wê yekê kir, ku wek qewareyeke destûrî piştewaniyê li Herêma Kurdistanêke bihêz û yekgirtî dike û xwazyar in pêwendiya wan bi Herêma Kurdistanê re berfirehtir û bihêztir bin.

Derbarê metirsiyên serhildana kiryarên terorî, şanda Amerîkî piştewaniya xwe ji bo hevahengiya di navbera hêza Pêşmerge û hêzên Hevpeymaniya Navdewletî û hêzên Iraqî dubare kir û ragihand, xwazyar in ew hevahengî li tevahiya navçeyan bihêztir bibe.

Ji aliyê xwe ve, Mesrûr Barzanî tekezî li pêwîstiya hevkarîya hemû alîyan kir, da ku her çi zûtir zemîne ji bo asayîkirina rewşê were peyda kirin û bi çareserîya pirs-girêkên siyasî û îdarî û destûrî re sedemên serhildana tundûtûjiyê werin tune kirin.

kdp.info

Namzêda PDKê: Emê hewl bidin encamên referandûmê bicîh bînin!

Namzêda PDKê Solaf Ehmed Mehmûd amaje bi vê yekê dike ku li parlamentoya Iraqê dê hemû hewldanên xwe ve ji bo çareserîya pirs-girêkên gelê kurd pêk bibe û dê ji bo hewlên cidî bidin bo bicîhanîna encamên referandûmê.

Solaf Ehmed Mehmûd ku namzêdê hejmara 8 a PDKê ye li parêzgeha Silêmaniyê ji BasNewsê re ragehand: "Bo bidest xistina mafê rewşa yê gelê me, di dema encûmena nûnerên Iraqê ya nû de, emê hemû hewldanên xwe bixin tevgerê, bi taybet çareserîya krîza darayî û dabîn kirina budce û mûçeyê fermanberên herêma Kurdistanê dabîn bikin." Herwaha got, li gel hemû core xiyanekekê emê tekoşîn bikin û em rê nadin erebên şoven êdî wek heta naha li gelê me binêrin. Herwaha emê li parlamentoya Iraqê karê cidî bikin bo encamên referandûma serxwebûna Kurdistanê bîn bicîhanîna. Û ragehand: "Xelkê Kurdistanê deng da serxwebûnê û pêwîste hemwelatî ji ber wê referandûma ku pêkhatîye, wek welatên cihanê xwedî pêgeheke serbixwe bin."

BasNews

Amerîka ji Rûsyayê re: Em li Sûriyê dimînin

Wezareta Derve yê Amerîka daxwazê ji Rûsyayê dike, dest ji piştgiriya rejîma Esed berde û rê ji bide çavdêran, ji bo lêkolînê li ser bikaranîna çekên kîmawî li Sûriyê bikin.

Weareta derve ya Amerîka, di twîttekê de li ser tora civakî ya twîtter, ragihand: "Em li Sûriyê ne ji bo ku, em şerê DAIŞê bikin." Tekezî li ser wê yekê jî kir ku li şûna belavkirina "derwe û çirokên nerast" pêwîst e ku Rûsya dest ji piştgiriya rejîma Esed berde.

Daxwaz jî kir ku rejîma Esed ku rê bide çavdêrên ser bi Rêxistina Nehîştina Çekên Kîmawî ku karê xwe bikin, herwiha şerê DAIŞê bikin. Piştî wê yekê ku rejîma Esed, çekên komkuj û kîmawî li navçeyên ser bi Xûteya Rojhilat bikar anî, ji bo lêkolînê, çavdêrên ser bi Rêxistina Nehîştina Çekên Kîmawî, serdana wî welatî kir, lê rê nehate dan ji bo wan ku karên xwe bikin.

BasNews

Nêçîrvan Barzanî û şanda Amerîka: Divê hevahengiya me berdewam be

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî û şandeke leşkerî û dîplomatîk ji Amerîka civiyan û herdu alîyan tekez kirin ku pêwîst e hevahengiya di navbera wan de berdewam be.

Îro Sêşema 24-4-2018ê Nêçîrvan Barzanî pêşwazî li Fermanîdarê Hêzên Amerîka li Iraq û Sûriyê General Paul E. Funk û şanda dîplomatîk û leşkerî ya ligel wî kir.

Di wê hevdişînê de şanda mêvan, hevkarîya di navbera hêzên Hevpeymaniya Navdewletî û Hikûmeta Kurdistanê bilind nîrxand û tekez kir li ser berdewamiya pêşkeşkirina alîkariyan bo Herêma Kurdistanê ji bo rêgirîkirinê li serhildana tundiyê.

Şanda Amerîkî destxweşî li Hikûmeta Kurdistanê kir ku ji ber de kariye bi diyalogê beşek ji pirs-girêkên xwe ligel Bexdayê çareser bike û hêvî jî xwest ku gotûbêjên Hewlê û Bexdayê berdewam û berfirehtir bibin. Herwiha behsa karên xwe ligel Wezareta Pêşmerge

kir ku heta niha karên wan bi başî birêve diçin û berdewam in.

Ji aliyê xwe ve, Nêçîrvan Barzanî spasiya rola hêzên Hevpeymanan kir bi taybetî jî rola Amerîka di alîkariya Herêma Kurdistanê de şerê li dijî DAIŞê de û berdewamiya wan alîkariyan jî bi pêwîst da zanîn û tekez kir li ser giringiya hevahengiya di navbera

Pêşmerge û hêzên Iraqê de. Serokwezîrê Kurdistanê herwiha spasiya piştgiriya Amerîka kir li ser çekirina zemînesaziye bo destpêkirina diyaloga Hewlê û Bexdayê û hêvî xwest ku diyalog berfirehtir û cidîtir bibe. Nêçîrvan Barzanî û şanda Amerîka rewşa ewlehî ya navçeyê û hilbijartinên Iraqê gotûbêj kirin.

kdp.info

PSK û OSP dixwazin Demîrtaş bibe namzêdê serokomariya Tirkîyê

Partiya Sosyalîst a Kurdistanê (PSK) û Partiya Azadî û Sosyalîzmê (OSP), eşkera kirin ku ger HDP Demîrtaş weke namzet nîşan bide, ew amade ne piştgiri bidine Demîrtaş. Lê PSK û OSP'ê xwest HDP bi partiyên Bakur re îtîfaq bike û di bin bernamêyeke Kurdistanî de xebatên hilbijartinê pêk bînin. Partiya Sosyalîst a Kurdistanê (PSK) û Partiya Azadî û Sosyalîzmê (OSP), eşkera kirin ku ger HDP Demîrtaş weke namzet nîşan bide, ew amade ne piştgiri bidine Demîrtaş. Lê PSK û OSP'ê xwest HDP bi partiyên Bakur re îtîfaq bike û di bin bernamêyeke Kurdistanî de xebatên hilbijartinê pêk bînin. Partiya Demokratîk a Gelan (HDP), di civîna Meclisa Partiyê de, namzetê xwe yê serokomariyê yekalî kir. Li gorî agahiyan namzet hevserokê berê yê zindankirî, Selahatin Demîrtaş e. Lê HDP navê Demîrtaş dê di 3ê gulanê de eşkera bike.

Li gorî partiyên kurdî yên li Bakur, namzetiya Demîrtaş di dilê kurdan de berbijêrka herî maqûl e. PSK, di wê baweriyê de ye ku namzetiya Demîrtaş, ger li ser lihevkarîneke siyasî ya nava kurdan pêk bibe, dê dengên zêdetir jî bibe. Derbarê vê mijarê de Cigîrê Serokê Giştî yê PSKê Bayram Bozyel jî Rûdawê re wiha got: "Li vir niha tenê yê ku bikaribe bibe namzet Birêz Silhedîn Demîrtaş e. Birêz Demîrtaş di siyasê de maqûl e. Di siyasê de tê naskirin. Birêz Silhedîn dikare bibe namzetê kurdan ê hevbeş û muşterek. Lê divê em ê çî derxin pêş? Em amade ne ku bereyeke wiha çêbibe li derdora Birêz Demîrtaş."

OSP jî piştgiri dide namzetiya Demîrtaş. Rêveberên vê partiyê, bal dikişînin ku namzetiya Demîrtaş ji bo Tirkîyeyîbûnê gaveke baş e lê divê bernamêya hilbijartinê ya Demîrtaş bi naverokek neteweyî û Kurdistanî be

dagirtin. Serokê Giştî yê OSPê Sînan Çiftiyurek jî got: "Demîrtaş ger bibe namzet ji bo siyaseta HDPê, ji bo

siyaseta Tirkîyeyîbûnê baştir e. Lê belê cardin Demîrtaş li hundir de ye. Di hêla siyasê de mexdûr bûye. Demîrtaş bûye namzet, wek HDP dê bi hêz be. Îhtîmal e ku weke siyaseta sîvil li Bakur bi hêz be. Lê eger partiyên kurdan wek îtîfaqeyeke neteweyî pêk bînin, divê bernamêya xwe pêk bînin, bi vê bernamêya Kurdistanî derkevin pêş. Eger îtîfaq pêk were, em ê bang li alîgirên xwe bikin ku piştgiri bidin Demîrtaş. Em çawa piştgiri nekin?"

Piraniya partiyên Bakur ên li derveyî HDP'ê, dixwazin ligel namzetiya Demîrtaş, ew li ser hilbijartinên parlamen-toyê û şaredariyan jî li hev bikin. Lê ji bo vê yekê pêdivî bi protokol an jî bernamêyeke hevpar heye.

rojawelat.net

Seyda: Projeyeke Amerîka ji bo Sûriyê heye..PYD li Efrînê şaştî kir

Siyasetmedarê ji Rojavayê Kurdistanê Dr. Ebdulbasit Seyda ragihand ku pêwîst e Amerîka siyaseta xwe bughere bi taybetî jî li Sûriyê, lê pirojeyeke Amerîka ji bo wî welatî heye, ku êdî Sûriye bûye cihê hevrikîyên welatên mezin. Dr. Ebdulbasit Seyda di hevpeyvînekê de ligel

malpera KDP.info ragihand: "Tiştê ku niha li Sûriyê çê dibe, bihêzbûna welatên mezin e li navçeyê, lewma jî Sûriye bûye cihê şer û nakokî û hevrikîyên welatên mezin û gelek alî li şûna hin welatan şer dikan."

PYD li Efrînê şaştî kir

Derbarê herêma Efrînê jî ku ketiye bin destê hêzên

Tirkîyê û hêzên opozisyona Sûriyê, Ebdulbasit Seyda wiha got: "Di serî de me zanîbû PYD şaştîyekê dike û herêma Efrînê wêran kir û xelkê wê yên sîvil kirin qurbanî. Pêwîst e PYD li siyaseta xwe vegere. Efrîn li navçeyeke stratejîk e ji bo welatan û Rûsya xwe jê vek-işand û Amerîka jî xwe bêdeng kir."

Rewşa Efrînê ber bi kû ve diçe?

Derbarê axaftinên Erdogan jî ku gotibû, em dizanin ku emê Efrînê radestî kê bikin, Seyda wiha domand: "Tirkîye dê Efrînê radestî xelkê wê bike. Dê radestî wan kesan bike ku pirs-girêkên wan ligel Tirkîyê tune bin, ji ber ku tenê Tirkîye PYDê naxwaze."

Amerîka Esed bêhêz dike

Serokê Amerîka Donald Trump bi tundî gefan li Serokê Sûriyê Beşar Esed dike û dibêje emê li Sûriyê bidin. Derbarê wê yekê de jî Dr. Ebdulbasit Seyda ragihand: "Projeyeke Amerîka ji bo Sûriyê heye, eger Esed ji ser deselatê jî nede alî, dê wî pir bêhêz bike."

Êdî pîrsa Kurdî li cihanê tê qebûl kirin

Seyda wiha got: "Opozisyona û rejîma Sûriyê jî gihîştine wê baweriyê ku divê pîrsa Kurdî li Sûriyê be çareser kirin. Ji ber ku kirîza Sûriyê be pîrsa Kurdî çareser nabe û ev pîrs li cihanê tê qebûl kirin. Li ser asta navxwe jî, pêwîst e PYD bi siyaseta xwe de biçe, ji ber ku hemû şaştîyên wê li ser Kurdan tê hesab kirin."

kdp.info

Li Iraqê, Li Tirkîyeyê Du Hilbijartinên Giştî û Kurd...

İbrahim GUÇLU

Li Iraqê hibijartina giştî tê lidar xistin. Li Tirkîyeyê hibijartina giştî û serokkomar tê li darxistin.

Li Iraqê hibijartin di Gulanê de ye; li Tirkîyeyê di 24ê Hezîrana 2018an de ye.

Li herdu dewletan jî hibijartin raste rast neteweya kurd, kurd-perweran eleqeder dike. Lewra parçekî Kurdistanê li Iraqê ye û parçekî Kurdistanê jî li Tirkîyeyê ye. Kurdistan, li Iraqê federe ye û lê li Tirkîyeyê kolonî ye. Neteweya kurd li Tirkîyeyê ji hemû mafên xwe yê milî bê par e.

Loma jî li Iraqê û li Tirkîyeyê hibijartin ji bona neteweya kurd û Kurdistanîyan tê wateyek din.

Hilbijartin gor du sîstemên cûda tên li dar xistin. Li Iraqê neteweya kurd û kurdistanî xwediyê desthilatdarî û temsîlê ne. Loma jî li ser navê xwe û ji bona desthilatdariya xwe ya giştî beşdarî hibijartinê dibin. Li Tirkîyeyê neteweya kurd û kurdistanî, desthilatdar nînin. Loma jî li Tirkîyeyê ji bona kurdan hibijartin ji bona desthilatdarî nîne û tenê ji bona ku mafên milî qezenç bine û ji bona desthilatdarî bê qezenç kirin di hildijatinê de cî digrin, an jî divê cî bigrin.

Hilbijartin kêmîr in 35 mîlyon kûrd eleqeder dike. Loma jî kurd nikarin ku ji vî rastîyê birevin. Li hemberî hibijartinan bê deng û bê eleqe bimînin.

LI IRAQÊ KURD Û KURDISTANÎ LI SER NAVÊ XWE Û DESTHILATDARIYA XWE Û

PARTİYÊN XWE DIKEVIN HILBIJARTINÊ...

Li Iraqê di 12ê Gulana 2018an de hibijartinên giştî ji bona parlamentoya federal ya Iraqê tên li darxistin. Di hibijartina giştî de, 329 parlamenter divê bîna hibijartin. Ji wan parlamenteran 46 parlamenter jî yê Herêma Federe ya Kurdistanê ne.

Li Kurdistanê 18 parlamenter li Silêmaniyê û li Helebçeyê ne. 16 parlamenter li Hewlêrê ne. Li Dihokê jî 12 parlamenter dî bîna hibijartin.

Hezar mixabin kurd li Kerkukê û li Musilê li ser navê Herêma Federa ya Kurdistanê beşdarî hibijartinê nabin. Lê partiyên kurdan li Kerkuk û Musilê jî namzetên xwe yê parlamenterî ji van bajaran diyar dikin.

Li Kerkuk û li Musilê ji bona herêma federe ne, lê wek kurd parlamenterên xwe dikarin bişînin parlamentoyê. Ew parlamenteran her çiqas di nav grûba Parlamenterên Herêma Federe ya Kurdistanê de jî cî negrin, xebata parlamentoyê û qanûnçêkirinê de dikarin jî Grûba Parlamenter ya Herêma Kurdistanê re bibin alîkar û piştgir. Dengên xwe ji bona wan bilind bikin û bi kar bînin.

Li Herêma Kurdistanê 25 lîste beşdarî hibijartinê dibin. Di 25 lîsteyan de jî 503 namzet ji bona bîna hibijartin beşdarî hibijartinê dibin.

Ji bo salvegera komkujiya Kurda Enfalê, pêvajoya propaganda hibijartina li Kurdistanê 24 rojan ji Iraqê derengtir dest pê kir. Di vî hibijartinê de bûyera balkêş ew e ku partiyek Ereb cara yekemîn e ku li Silêmaniyê beşdarî hibijartinê dibe.

LI HERÊMA FEDERE YA KURDISTANÊ PARTİYÊN BEŞDARÎ HILBIJARTINÊ DIBIN...

*Partiya Demokrat a Kurdistanê (PDK),

*Yekîtiya Nîştîmanîya Kurdistanê (YNK),

*Partiya Sosyalîst û Demokratîk Kurdistanê,

*Partiya Yekgirtî ya Îslamî û Tevgera Îslamî,

*Tevgera Goran,

*Komelaya Îslamî,

*Hevpeymanî bo Demokrasî û Dadperwerî,

*Nîfşên Nû

Partiyên beşdarî hibijartinê dibin bi piraî, partî û rêxistinên kevn û yê tîna naskirin. Lê tenê di hibijartinê de du partî: "Hevpeymanî bo Demokrasî û Dadperwerî" (Partiya Berhem Saleh û Hevalên wî) û Partiyên "Nîfşên Nû", nû beşdarî hibijartinê dibin.

Gelek aşkere ye ku li Iraqê kurd û kurdistanî li ser navê xwe û partiyên xwe beşdarî hibijartinê dibin. Lê li Başûrê Kurdistanê tevliheviyek heye. Her çiqas PDKê daxwaz kir ku hemû partiyên Kurdistanê bi lîsteyekê beşdarî hibijartinê bibin jî, nehat pejirandin.

Ew rewşa nekokiya beriya referandûma serxwebûna kurdistanê û piştî îşgala Kerkukê ji bona ku dom dike, beşek partiyên Kurdistanê nêzikî rejîma navendî û Iranê ne, ev pêşniyara PDKê pêk neanîn.

Diyar e ku PDKê, ji hemû partîyan zêdetir organîzekirî û ji bona hişbijartinê amade ye. PDKê dî zêdetir jî parlamenteran hibijêre.

Hilbijartina giştî ya Iraqê ji bona kurdan gelek girîng e. Loma divê gelek parlamenteran hibijêrin û di parlamentoyê de bi hev re tev bigerin. Lewra stabilîze kirina sîstema federal, avakirina rejîma demokrasî, di pêşerojan de dewletbûna Kurdistanê di rojevê de be.

Ew jî bona tetbîqkirina makezagona federal jî pêwîst e.

LI TIRKÎYÊ HILBIJARTINA PÊŞWEXT Û JI BONA KURDAN QASÎ HILBIJARTINA IRAQÊ NE GIRÎNG Ê...

Li Tirkîyeyê jî demekî dirêj e ku ji hibijartina pêşwext te qal kirin. Partiya hikûmetê û serokkomar her demê li dijî vî nerînê derketin. Gotin ku "hibijartinên herêmî,

hibijartina parlamentoyê û hibijartina serokkomar dî di wexta xwe de çê bibin. Ceribandina Partiya Hikûmetê jî ev diyar dikir. Loma jî di gel de qenaetek çêbû ku hibijartinên di wextê de çê bibin.

Lê ji aliyê din de piştî referandûma makezagonê çêbû û biryar hat girtin ku sîstema serokkomarî ava bibe, partiya serokkomar (Partiya AKê) wek dî di nêzik de bikeve hibijartinê xebeteke xurt meşand. Vê yekê jî şik dixwest nav siyasîyê ku her dem dî biryara hibijartina pêşwext bî girtin.

Di encamê piştî ku Serokê MHPê Devlet Bahçelî diyar kir ku hibijartina pêşwext çê bibe, partiya hikûmetê jî, ji vî daxwazê re "erê" got. Lewra tî zanîn ku di navbeyan MHP û AK Partiyê "Tîfaqa Cumhur" heye.

Loma gelek bir rehetî biryara hevbeş çêbû. Biryar hat girin ku hibijartina pêşwext di 24ê Hezîranê de çê bibe: Pêşniyarta serokê MHPê 26ê Tebaxê bû.

Ji bona hibijartina pêşwext sedemên hatin nîşan dan jî, sedemên din av du partîyan de li hev kirî bûn. Ew sedem jî:

"1-Mûxalefetê her dem ji hibijartina pêşwext qal dikir. Ji bona ku spekulasyona hibijartina pêşwext zerarê nede aboriya Tirkîyeyê; 2- Ji bona ku sîstema nû ya serokkomarî bikeve jîyanê û pîrsîrêkên di vî mijarê de di holê de ne, ji holê rabin; 3-Xeteriyên ewlekarî yê "welêt" ji holê rabe; 4-Li hemberî Tirkîyeyê êrişeke navneteweyî heye ji bona ku bi xurtî pêşiya vî êrişê bî girtin, biryara hibijartina pêşwext hate girtin."

Dema ku ev biryara hat girtin derket holê ku mûxalefet ji bona hibijartinê amade nînin. Mûxalefetê hîn namzetê xwe yê serokkomarî jî tespît nekiriye. Di nav beçareyekê de ne. Dixwazin ku dîsa kesekî mûhafazakar û kevneserokwezîrê Tirkîyeyê û damezrênerê Partiya AKê û kevnehevalê serokkomar R.T.

Erdoğan bikin namzetê hevbeş.

Heger mûxalefet exlaqî tevbigere divê Abdûllah Gül nekin namzetê serokkomarî. Mûxalefet heger îdia dike ku li Tirkîyeyê rewş xerab e, Abdûllah Gül jî ji vî rewşê berpirsiyar e.

Di vî qonaxê de enî û tîfaqa xurt, tîfaqa MHP û Partiya AKê diyar dibe. Partiya BBP jî dî beşdarî vî tîfaqê bibe. Ev jî aşkere bû.

Mûxalefet, dixwaze tîfaqekê çêke. Ew partiyên ku CHPê re tîfaqê çêkin, gelek qels in. Partiya Akşenerê nû ava bûye. Partiya Saadetê xwediyê sedî yek deng e. Demokrat Partî xwediyê hîç giraniyeke siyasî jî nîne. HDPê re jî tîfaq çê nakin. "Partiya Baş" li dijî e. Dîtirsê bi HDPê re tîfaq bike. Wê demê her tiştêkî xwe wernda dike.

Partiyên Kurdistanê, xwediyê maf nîn in ku beşdarî hibijartinê bibin. Lewra tu partiyeke Kurdistanê ya gorî Qanûna Partiyên siyasî li 41 bajaran rêxistinên xwe avakirî tune ye.

Ji aliyê din de partiyên kurdan nikarin li ser navê kurdan di parlamentoyê de jî temsîlkar bin. Sîstema kolonyalist û dagirker li pêşiya temsîla kurdan asteng e. Kurd, bi tu awayî desthilatdar jî nîn in.

Li Iraqê dewlet federal e, yanî dewleta kurdan û ereban û hemû kêmneteweyan e. Parlamento ya hemû neteweyan e.

Li Tirkîyeyê, dewlet, parlamentoyê, hikûmet û hemû dezgeh yê nerteweya tirk in.

Loma jî hibijartinên li Tirkîyeyê ji bona kurdan ji hibijartina Iraqê cûdatir û xwediyê taybetiyekê ne.

Partiyên Kurdistanê tenê dikarin platforma hibijartinê ji bona têkoşîna milî û ji bona daxwaza mafên milî û desthilatdarî û serwerî qezençkirinê bi kar bînin; bikin wesîteya propaganda milî.

Hezar mixabin partiyên Kurdistanê jo bona vî jî, amade xûya nakin.

rê li pêşiya gelek pêşketinên nû veke.

Belki pîrsa herî grîng ew e; Kurd dî bikaribin di vî qonaxê da roleke berbiçav bileyîzin?

Belê rewş ji her aliyê ve jîbo tevgera Kurd neyênê ye. Rewşa awarte, şer û pevçûn, bilindbûna nasyonalîzmê; ev tev li dijberê Kurdan in. Serda jî benda deh ya hibijartinê û şert û astengên yasayî du pîyên Kurdan dixin nav fereke sol. Lê car jî ev nayê wê wateyê ku Kurd neçar in, dest û pîyên wan bi tevayî girêdayî ne.

Pêwîst e hêzên Kurd ên siyasî rojek zutir werin ber hev û derbarê hibijartinê 24ê Haziranê de tefaqaq pêkbin. Li ser bernameyê neteweyî û demokratîk, li ser daxwazên muştêrek û rasteqîn. Ger ev pêkbe Kurd wê bibin kilîd di hibijartinê serokatîyê de. Wê demê dî her kes mecbur bibe ku hesabê Kurdan bike.

Li aliyê din îro meseleya Tirkîyê tenê pîrsa Kurd nîne. Qasî wê ji demokratîkbûn û asayîbûna Tirkîyê ye. Ev jî jîbo paşeroja pîrsa Kurd noqteyên grîng in. Di vî çarçoveyê da divê Kurd bikaribin bi aliyê Tirkan re jî pêwendî deynin. Ji ber ku pîrsîrêkên ku anha li pêşiya Tirkîyê ne tene dikarin bi hêza Kurd û Tirkan ya hevbar bîna safîkirin.

Bayram Bozyel

Piştê referandûma 16ê Nîsana 2017an Tirkîya derbasê sîstema serokatîyê bû. Sîstema serokatîyê di serî da daxwaza Tayyip Erdoğan bû, lê li ser pêşniyara Devlet Bahçelî bû mijara referandûmê û bi tefaqa AKP û MHPê hat pejirandin.

Li gor paketa sîstema serokatîyê ku di 16ê Nisanê hatibû pejirandin, divê hibijartinên serokatîyê û yê parlamnetoyê di 3ê meha 11an a 2019an de bihatana çêkirin. Car jî li gor vî pakete divîyabû sîstema serokatîyê piştê van hibijartinan (3.11.2019) bihatana tetbîqkirin.

Du roj berê Serokê MHPê Devlet Bahçelî di axaftina xwe ya di gruba partiya xwe ya di parlamentoyê da got; "Em pêşniyar dikin ku hibijartinên serokatîyê û

Li Ser Hilbijartinên Pêşwext Li Tirkîyê

parlamnetoyê pêşwexta xwe, di 26ê Tebaxa îsal (2018) de bîna lidarxistin. Rojek piştê vî daxwûyaniyê Serokkomar Erdoğan û Bahçelî li Koşka Beştepeyê civîyan. Piştê civîna hevbeş Tayyip Erdoğan derket pêş çapemeniyê û diyar kir ku wan biryar daye ku hibijartinên serokatîyê û yê parlamentoyê di 24ê Hezîrana ev sal (2018) de çêbibin.

Li himber vî birayara jî nîşka ve herkes şaş û mat ma. Ev biryar ne tenê birayara hibijartineke pêşwext bû, belki jî biryara hibijartineke xof û tîrê bû.

Gelo çî sedem AKPê û MHPê mecburê biryareke usa nîşka, zû û radikal kiribûn?

Lê li aliyê din ve li Tirkîyê piştê hewldana derbeya 15ê Temûza 2015an rewşa awarte hatibû îlan kirin û tevî ku di navberê da du sal derbas bûye, ew rewş hin jî berdewame. Di rewşa awarte da çûyina hibijartinê serê xwe problemê mezin e; ji aliyê nîxên demokrasîyê, edaletê, heqaniyetê û rewatiya hibijartinan ve.

Tiştêke din û gelek muhim jî ev e: Belê, di referandûma 16ê Nîsana 2017an de sîstema serokatîyê hat pejirandin, lê divê li gor vî guhartinê di yasaya partîyan, di yasaya hibijartinan ûwd.

de gelek guhartin çêbiba, bi gotineke din di gelek waran de qanûnên guncaniyê derketa. Çinku li Tirkîyê sîstema sorkatîyê cara ewil tetbîq dibe û di vî warê de tu zelaliyek tune ye. Heta îro tu yasayek jî çênebûye. Anha pîrsê jê ev e, gelo Tirkîye di vî wexta teng da wê çawa ji nav ewqasî probleman derkeve.

Dimîne aliyê siyasîya biryara AKP û MHPê.

Wek tî zanîn MHP û AKP di derbarên hibijartinê serokatîyê û yê parlamnetoyê de tefaqaq avakirine û vî tefaqaqê jî wek "tefaqa cumhur" tarif dikin. Lê di rastîyê da ev tefaqaq tîrs û tehdîdan e. Demeke dirêj e ku ji devê Bahçelî û Erdoğan gotina "beka sorunu" yanî "pîrsa paşerojê" nakeve. Qaşo Tirkîye li derve û hundir li himber xetereke man û nemanê ye û ev tefaqaq navborî jî li himber vî tehdîdê xwe kiriye mîtal.

Di rastîyê da tefaqaq MHP û AKPê tefaqaq siyaseta şer û înkarkirinê ye. Yê ku van herdu aktorên aniye ber hev pîrsa Kurd û Kurdistanê ye. Tiştê ku ji aliyê wan ve wek "beka sorunu" tî destnîşan kirin di eslê xwe da pîrsa Kurd bi xwe ye. Safîkirina pîrsa Kurd jîbo Tirkîyê ne xeter e,

ekse wê jîbo aşî û demokratîkbûna Tirkîyê fîrsendeke dîrokî ye.

Di vî çarçoveyê da dikare bî gotin ku yê ku AKP û MHPê xistiye nav fikarê û neçarê hibijartina pêşwext kiriye pîrsa Kurd bi xwe ye. Pîrsê xetereyê ku çareseriya pîrsa Kurd, her roja ku diçe xwe li ser Tirkîyê ferz dike û bi vî ve girêdayî rê li ber krîz û aloziyên nû vedike. Ji ber vî yekê ev herdu alî dixwazin hîn ku krîz pîrsê kur û rewşê hin xirabtir nebûye biçin hibijartinê û desthilatiya xwe saxlem bikin.

A diduya jî rewşa Tirkîyê ya aboriyê ye. Şik tune ye ku rewşa aboriyê jî ji rewşa siyasî cuda nîne. Tirkîye li himber krîzeke mezin a aboriyê ye, şert û merc roj bi roj ber bi xirabiyê ve diçe. Xwuya ye ku dijîminatîya Kurdan, dagîrkirina Efrînê û siyaseta dijî Kurdistanê Başur jî xelqê Tirkîyê jîbo deng dayîna Erdoğan qanî nekiriye.

Peki tevê van hewlên ji derê rêzê gelo wê tefaqaq AKP û MHP serkeve? Ger serkeve jî wê çaqasî mayînde be?

Ev yek jî destê opozîsyona Tirkîyê ya li derê AKPê û MHPê da ye. Her çiqasî ew mûxalefet gelek bela wela ye û ji hêvi dayîne dur be jî, rewşa Tirkîyê dikare

Масрур Барзани: Измена повлияла на ожидаемые результаты референдума

Глава Совета Безопасности Иракского Курдистана Масрур Барзани заявил в четверг, 26 апреля, что ожидаемые результаты референдума о независимости Курдистана не были реализованы из-за измены некоторых курдских фракций в спорных курдских районах.

"К сожалению, результаты, которые мы ожидали от референдума, еще предстоит увидеть, и это связано с изменой некоторых фракций, некоторых людей. Однако это не помешает нам продолжить нашу борьбу за наши права", - заявил Масрур Барзани, выступая с речью на мероприятии, организованном "Союзом студентов Курдистана" и "Молодежным союзом Курдистана" в поддержку "Демократической партии Курдистана" (ДПК) на парламентских выборах в Ираке.

"Когда мы проводили референдум, мы хотели, чтобы наш народ сказал о наших отношениях с Багдадом", - сказал высокопоставленный чиновник курдских сил безопасности, отметив, что войны и военные столкновения не были выбором курдов, но выбором Багдада и курдских фракций, объединившихся с центральным правительством Ирака.

Барзани заявил, ДПК как крупнейшая курдская политическая партия не отказалась от права курдов на самоопределение. Разные политические этапы требуют разных шагов для достижения цели, сказал он. "На этом этапе нужно голосовать за тех, кого возглавляет президент Барзани, и кто будет бороться за ваши права в Багдаде".

kurdistan.ru

Министр обороны США предупредил об угрозе ирано-израильского военного конфликта

Существует высокая вероятность военной конфронтации между Израилем и Ираном в Сирии, заявил в четверг, 26 апреля, министр обороны США Джеймс Мэттис. Об этом сообщает "The National".

"Я вижу, как это может начаться, но я не уверен, когда и где", - сказал Мэттис на слушаниях в Конгрессе США, когда его спросили, есть ли вероятность военного конфликта между двумя странами.

"Я думаю, что это очень вероятно в Сирии, потому что Иран продолжает выполнять свою прокси-работу там через "Хизбаллу", - добавил он.

Ранее в этом месяце семь иранских военных советников были убиты в ходе бомбардировки, совершенной, как утверждает, израильскими самолетами на авиабазе в сирийском Хомсе. Израиль отрицает свою причастность к атаке.

kurdistan.ru

Турция ввела комендантский час в 70 курдских деревнях

25 апреля в, по меньшей мере, 17 курдских деревнях и 53 хуторах юго-восточной Турции был введен круглосуточный комендантский час.

Это было сделано на фоне операции турецкой армии против партизан "Рабочей партии Курдистана" (РПК) в двух районах Диарбакира.

Как сообщается, после последнего "ближнего боя" между турецкими войсками и РПК, один турецкий солдат был убит, а еще четыре ранены.

kurdistan.ru

Нечирван Барзани: Власть ДПК – это ответственность

"Демократическая партия Курдистана" (ДПК) является доминирующей в регионе Иракский Курдистан, занимая большинство мест как в парламенте Курдистана, так и среди курдских партий в парламенте Ирака.

Как подчеркнул Нечирван Барзани, премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) и заместитель лидера ДПК, эта власть является ответственностью.

"Власть не предназначена для использования подобным образом для всего, что вам нравится. Это ответственность. У вас должно быть чувство ответственности", - сказал он в интервью "Rudaw".

Барзани также раскритиковал "размывание" связей между курдскими партиями во время текущей предвыборной кампании, назвав это "очень плохим" процессом для нации.

"Доказано, что в одиночку

никто не может ничего сделать в Багдаде, если курды не будут единодушны в делах", - сказал

управлять в трудные экономические времена.

Как подчеркнул курдский

он, добавив, что послевыборные альянсы еще важнее, чем сама кампания.

Нечирван Барзани также заявил, что он гордится тем, что ДПК выступила за независимость Курдистана на сентябрьском референдуме, и смогла

премьер-министр, курды должны оставаться едиными, и, независимо от того, какой курс выберет Курдистан, Багдад "останется его стратегическим партнером", а отношения между Эрбилем и Багдадом должны поддерживаться на хорошем уровне. kurdistan.ru

Миллионы сирийцев могут остаться без домов согласно принятому властями новому закону о недвижимости

В соответствии с новым законом о недвижимости, принятым правительством Башара Асада, жители Сирии должны в течение 30 дней предоставить документы о владении ею, иначе жилье может быть конфисковано. Эксперты опасаются, что закон ударит по сторонникам оппозиции, беженцам, перемещенным лицам и жителям неофициальных поселений.

По мнению экспертов, новый закон сирийских властей может привести к тому, что миллионы сирийцев лишатся своего жилья. Закон №10 был принят в начале апреля, в соответствии с ним жители страны должны подтвердить свои права на недвижимость в течение 30 дней, начиная с 11 апреля. Министерство местного управления должно составить список собственников жилья для территорий, находящихся под контролем правительства, на основании документов, предоставленных самими собственниками или их родственниками. Та недвижимость, на которую не подадут документов, может быть конфискована и передана новым владельцам.

Новый закон может лишить собственности как сторонников оппозиции, борющихся с режимом Башара Асада, так и покинувших страну из-за военного конфликта сирийцев. Как отмечает глава Ближневосточного центра Карнеги Маха Яхья, "для миллионов внутренне перемещенных лиц и беженцев такое доказательство владения будет, скорее всего, невыполнимой миссией. У многих не осталось документов о праве собственности, некоторые живут в неофициально существующих поселениях, а значит, без признаваемых законом доказательств владения, а для многих — прежде всего

беженцев — возвращение с Сирию, чтобы предоставить такие доказательства, равносильно самоубийству". По ее мнению, новый закон выгоден властям Сирии сразу по нескольким пунктам. Он позволяет им лишить собственности политических противников, кроме того, закон поможет заселить

стратегически важные области людьми, лояльными режиму Башара Асада. Закон направлен и против беженцев, которых правительство нередко рассматривает как предателей.

Эксперты уже сравнили новые сирийские правила с принятыми в свое время в Израиле и Ливане. "Это последняя из серии мер, принятых государством для того, чтобы наказать противников правительства Асада... Так же, как Закон об отсутствующих в 1948 году позволил израильтянам забрать недвижимость палестинцев, вытесненных с их земель, новый закон Асада позволит государству конфисковать земли миллионов внутренне перемещенных лиц и беженцев", — считает основатель Арабского центра по правам человека Низар Аюб.

kurdistan.ru

НАТО направит в Ирак дополнительные бригады военных советников

"Организация Североатлантического договора" (НАТО) работает над планом развертывания дополнительных бригад военных советников и

инструкторов в Ираке. Об этом сообщил генеральный секретарь организации Йенс Столтенберг.

В интервью "Kurdistan24" Столтенберг подтвердил, что НАТО имеет всеобъемлющий план по подготовке иракских сил, в том числе курдских войск пешмерга.

Ранее в феврале официальный представитель НАТО объявил, что его ведомство поможет иракским войскам после разгрома "Исламского государства" (ИГ) путем обучения вооруженных сил страны. "Создание этой миссии сделает текущие усилия по обучению более устойчивыми. Это принесет пользу благодаря лучшему ресурсоснабжению и хорошо зарекомендовавшему себя процессу", - сказал он тогда, отметив, что программа осуществляется по просьбе иракского правительства.

kurdistan.ru

Неустанное служение на благо народа

15 апреля 2018 года на отчетно-выборной конференции Ассоциации "Барбанг" курдов Казахстана был повторно избран на пост президента

будут беречь авторитет и достоинство Казахстана и бороться за честь своей Родины.

Мы, абсолютное большин-

мович является также членом Совета Ассамблеи народа Казахстана, членом Союза писателей РК, главным редактором литературно-художественного, научно-общественного и просветительского журнала "Нубар". Впечатляет и список его государственных наград.

Князь Ибрагимович Мирзоев незаурядный человек, обладающий даром, который избранным людям дает только Всевышний и который наши современники называют харизмой, а тех, кто обладает им — харизматической личностью.

Присущие им качества проявлялись в Князе Ибрагимовиче с ранних лет. В молодости он удивлял окружающих своей тягой к знаниям, заражал их желанием учиться. Обучаясь сам, он на протяжении всей своей жизни призывал курдскую молодежь учиться, овладевать современными знаниями и профессиональными навыками. Он всячески стремился сделать для неё этот процесс более доступным.

всех, кого это касается.

Эти, и многие другие качества способствовали тому, что с приходом Князя Ибрагимовича в Ассоциацию, заметно оживилась ее работа на общем фоне других диаспор, она стала более конкретной, наполнилась живыми делами. Сегодня, казахстанская Ассоциация курдов стала более

ние хаджа. С присущей им скромностью, они и сейчас, после хаджа, с еще большей ответственностью продолжают выполнять свои обязанности.

Жизнь Князя Ибрагимовича всегда на виду, он публичный человек и общественный деятель. Никто не может усомниться в чистоте его намерений и дел, он подлинный пат-

Ассоциации "Барбанг" курдов Казахстана Мирзоев Князь Ибрагимович — заслуженный деятель Республики Казахстан, кавалер ордена "Курмет", член Совета Ассамблеи народа Казахстана, известный ученый-востоковед и основатель казахстанской школы курдоведения.

Это избрание стало знаковым событием в общественно-политической жизни курдской общины. Она стала актом признания заслуженного авторитета Князя Ибрагимовича, доказательством высокой поддержки его плодотворной общественной, научной и педагогической деятельности, направленной на активное вовлечение всех этносов страны в развитие процветающего Казахстана, на всемерную поддержку внутренней и внешней политики, проводимой Лидером нации Президентом Республики — Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым.

Прошедшее время для курдов Казахстана было временем формирования нашей казахстанской идентичности, казахстанского патриотизма и повышения в этом роли Ассоциации, лично ее нынешнего руководителя Князя Ибрагимовича Мирзоева и его первых

ство участников общественно-го объединения "Барбанг" ознакомились и понимаем всю меру ответственности за будущее нашей Родины, молодые судьбы подрастающего поколения. Мы уверены, что не ошиблись в своем решении, когда, отдавая должное проделанной Князем Ибрагимовичем работе в прошедший период, обратились к нему с просьбой вновь возглавить Ассоциацию курдов Казахстана и согласиться его с

избранием на эту ответственную должность.

Весь богатый профессиональный, педагогический и жизненный опыт Князя Ибрагимовича, предшествующий его повторному избранию является тому гарантией. Родившись в семье крестьянина, сохранив отменное здоровье сельского

Князь Ибрагимович, получив необходимое образование, сам стал обучать других, открывая юношам и девушкам дорогу к знаниям. Он стал прекрасным педагогом, известным ученым, наставником для молодых. Делал он это с присущей ему страстью и одержимостью.

Как и сейчас, так и в его молодости, окружавшие Князя Ибрагимовича люди, отмечали его целеустремленность, высокие организаторские способности, ответственность за порученные дела, особую зрелость суждений. Ему доверяли всегда, и в молодости, и в более зрелые годы. Известный курдский писатель Али Абдурахманович Мамедов вспоминал, что уезжая, куда-либо по делам, оставляя за себя молодого Князя Ибрагимовича, всегда говорил ему, если что случится, давай возглавляй. И он всегда оправдывал оказываемое ему доверие.

Князь Ибрагимович обладает дипломатичностью, умением замечать хорошее в людях, и с присущим ему тактом старается самостоятельно разрешать многие сложные и непростые на первый взгляд вопросы. Постоянно находясь рядом с людьми, участвуя в их судьбах, в их радостях и горе, он с присущей ему мудростью всегда находит компромиссные решения, устраивающие

авторитетной, она является одной из наиболее активных в социально экономическом отношении диаспор, имеет свои общественные организации, культурные центры, средства массовой информации.

Князь Ибрагимович более двадцати лет активно участвует в работе Ассамблеи народа Казахстана, является членом ее Совета, регулярно выступает в средствах массовой информации. Будучи гражданином Казахстана, он всегда всемерно поддерживал и поддерживает внутреннюю и внешнюю политику проводимую Лидером нации Президентом Республики Нурсултаном Абишевичем Назарбаевым, выступает ее активным пропагандистом.

На протяжении всей своей жизни, несмотря на непростые ее периоды, Князь Ибрагимович сохранил нравственную чистоту души, он ни разу в

приот своей страны — родного Казахстана.

Для меня, приехавшего в Казахстан в начале семидесятых годов прошлого века, казахская земля тоже стала родной. Она стала Родиной моих детей, моей семьи. На этой родной нам земле все мы получили высшее образование, имеем постоянную работу, свой хороший бизнес, постоянно участвуем в социальном и экономическом развитии родного края.

Как никому другому мне понятны сложность и большой объем той работы, которую осуществляет и еще предстоит осуществить Князю Ибрагимовичу на своем посту в предстоящий период в ответ на вызовы нынешнего времени. Хотел бы также напомнить, что в народе говорят об неустанном его служении народу, с чем невозможно не согласиться.

От себя лично и абсолют-

уважаемых предшественников — Азиза Зияевича Алиева и Надира Каримовича Надинова. Постоянно проявляя заботу о развитии родного языка, традиций и обычаев, они многое делали и делают для воспитания подлинных патриотов нашей Республики, которые

жителя, он стал известным доктором филологических наук, профессором, заведующим кафедрой восточной филологии и перевода КазНПУ им. Абая, академиком Международной академии наук Высшей школы и Академии социальных наук РК. Князь Ибраги-

жизни не пошел против своей совести. Верным спутником и соратником для него стала его супруга Гогарчин Тааровна. Они вырастили замечательных и успешных пятерых детей, дали им прекрасное образование, все занимаются полезным делом. Сейчас вместе воспитывают одиннадцать внуков. Закономерным этапом для Князя Ибрагимовича с Гогарчин Тааровной, когда они были готовы к этому, стало соверше-

ного большинства нашего общественного объединения желаем Князю Ибрагимовичу новых успехов в этой ответственной должности на пути процветания Казахстана, укрепления нашей Независимости, общественного согласия и единства народа, осуществления всех намеченных планов вытекающих из Посланий Главы государства Нурсултана Абишевича Назарбаева.

ДИПЛОМАТ

№ 13 (418) 30 Апрель - 06 май 2018-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Министр Великобритании обещает продолжить обучение пешмерга

Соединенное Королевство намерено продолжать поддерживать регион Курдистан и оказывать военную помощь его войскам пешмерга, заявил министр иностранных дел Великобритании по Ближнему Востоку и в Северной Африке

Алистер Берт во время пятничного визита в Эрбиль, где он и сопровождающая его делегация встретились с премьер-министром Курдистана Нечирваном Барзани.

Министр также приветствовал недавний политический диалог между Эрбилем и Багдадом, и выразил надежду на продолжение серьезных шагов по преодолению всех споров между сторонами.

Что касается предстоящих парламентских выборов в Ираке, министр пожелал, чтобы курды сыграли свою роль в создании в Багдаде широкомасштабного правительства. **kurdistan.ru**

Курдские и американские представители встречаются в Вашингтоне

Высокопоставленная делегация Регионального правительства Курдистана (КРГ) прибыла в США для обсуждения последних политических событий и проблем безопасности на Ближнем Востоке, включая Ирак и регион Курдистан, с должностными лицами американской администрации.

Согласно заявлению, опубликованному управлением КРГ, начальник штаба президента Курдистана Фуад Хусейн и начальник отдела внешних связей КРГ Фалах Мустафа прибыли в США с двухнедельным визитом. На встречах их сопровождает представитель КРГ в США Баян Сами Абдул Рахман.

Курдские чиновники уже

встретились с членами Конгресса, представителями исследовательских центров и дипломатами в Вашингтоне и Нью-Йорке. "На этой неделе делегация также встретилась с несколькими высокопоставленными должностными лицами Государственного департамента, и обсудила ряд вопросов, включая отношения между Эрбилем и Багдадом, предстоящие иракские выборы, борьбу против ИГИЛ ["Исламского государства"], гуманитарный кризис, поддержку групп этнических и религиозных меньшинств", говорится в заявлении, опубликованном КРГ. **kurdistan.ru**

Французские войска прибыли в Сирийский Курдистан

Франция перевела часть своих войск из Ирака в Сирийский Курдистан (Рожава). По

данным турецкого государственного агентства "Anadolu", передислокация была предпринята в четверг, 26 апреля.

Как утверждает агентство, французские войска уже участвовали в операциях против "Исламского государства" (ИГ) вблизи сирийских городов Манбидж, Ракка и Дейр-эз-Зор.

Сообщается, что в составе коалиционных сил под руководством США французские солдаты размещены на пяти военных базах, контролируемых сирийскими курдскими "Отрядами народной самообороны" (YPG). **kurdistan.ru**

Абади прибыл в Курдистан с предвыборной миссией

Премьер-министр Ирака Хейдар аль-Абади в среду, 25 апреля, прибыл в город Сулеймания Иракского Курдистана в рамках избирательной кампании своей фракции "Победа", участвующей в иракских парламентских выборах.

Сообщается, что премьер-министр встретился с губернатором Хавалем Абубакиром. На следующий день Абади вылетел в столицу Курдистана, Эрбиль, где в аэропорту его встречал премьер-министр Регионального правительства Курдистана (КРГ) Нечирван Барзани. Ожидается, что они проведут совместное совещание по вопросам, связанным с спорами Эрбиля и Багдада. **kurdistan.ru**

Тегеран возобновил прямые рейсы в Эрбиль

Спустя 6 шесть месяцев после прекращения прямых рейсов между Курдистаном и Ираном, перелеты были возобновлены в пятницу, 27 апреля.

В ответ на успешный референдум о независимости Иракского Курдистана, прошедший в сентябре прошлого года, центральное правительство Ирака наложило запрет на международные рейсы в аэропорты городов Эрбиль и Сулеймания.

Запрет был отменен в марте этого года, когда Эрбиль и Багдад начали переговоры.

Первый полет из Тегерана прибыл в Эрбиль в пятницу в 07:00 по местному времени.

"Сегодня иранская авиакомпания "Mahan" возобновила свои рейсы между Тегераном и Эрбилем, что было тепло встречено народом Курдистана, потому что многие из местных людей здесь, в Курдистане, отправляются в Иран для проведения отпуска, лечения и посещения членов семьи", - сказал Абдулла Акрейи, глава отдела связей с Ираном при Региональном правительстве Курдистана (КРГ). **kurdistan.ru**

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Xüsusi müxbirlər:

Ramiz Qərib,

Tariyel Cəlil

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soqaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur. e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500